

**Yeshiva University's
Center for the Jewish Future
and**

Congregation Keter Torah present

***Mourning for
Yerushalayim in 2012
Tisha B' Av 5772***

Rabbi Dr. Jacob J. Schacter
jschacte@yu.edu

July 29, 2012 • י' אב תשע"ב

The Worldwide Webcast is sponsored by
an anonymous family in honor of Rabbi Dr. Jacob J. Schacter for his dedication
to teaching and inspiring Jewish communities around the world.

**The Keter Torah Tisha B'Av program is
sponsored by**

Diana & Michael Feintuch, to commemorate the yartzeit of
Michael's grandfather, Dovid Leib ben Shmuel Zelig, David Boodman, z"l,

Shari & Nathan Lindenbaum,

and by an **anonymous** family.

KINOT STUDY

¹⁰ Sing, nations, the praises of His people, for He will avenge the blood of His servants; He will bring retribution upon His enemies, and He will appease His land and His people.

10 תרנינו גוים עמו כי דם עקריו יקום ונקם ישיב לעריו וקפר ארמתו עמו:

33 - 5 קנין זרובק

1. (מג) סרנינו גוים עמו. שו ינכחו סלומנו יפרטל
מסס סנו על סקניס וילטרו ספלי סמס פרכס לו ססקרס
נסרפ מלכרסס כלפסרס ולויל כי דם פכדיו יקום ונקם ישיב
לכרו סופסך דמס כמו סספכו דמס על יפרטל. ודסיס ירין
כנויס מלג נויוס ספסיר סקניס פגאמר לסלומס למס ספכחס
דמן על יפרטל וסס ירנו לכסור מלס פמו כך וסקכ'ס מרסס
לכס מלכוסיו סמס מלג נויוס סי. נוס סקרוליס ולג יוסלו
לכסור. וסו ירין לכל פמר דרין סקסס ליפרטל. וסו סייסל

הגרופ סו/ זויסין, מל זרובק (מלח) 47 90-89

רצוני להוסיף משהו: אם השאלתי, איך אני, כיהודי תלמודי, מביט על דגל מדינת ישראל ואם יש לו בכלל ישר הלכתי; אשנה לכם ששט: אינני גורס בכלל מקטט של דגל וממלים סמטיים כמו. תיערות טוללח טולחן עצמים גשמיים. ברם, אל נא נתעלם מדיו כשלחן ערוך, כי, הרוג שנדרג בידי עכו"ם, קוברין אותו בכבוד, כדי שיראה את דמו ויקום, שנאמר, ונקיטי דמס לא נקיטי. במלים אחרות, בגדי יהודי מקבלים קדושה מסיימת כשהם מוכתמים ברם קדוש. הדברים ע"ז בן בנו של ק"ו לדגל הכחול-לבן, שטבול בדמם של אלפי צעירים יהודים שנפלו במלחמת השחרור בהגנתם על הארץ הישוב (דתיים ולא-דתיים, כי האוייב י"ש לא היה מבדיל), יש בו ניצוח של קדושה, הנובע ממסירות-נפש הקרבה עצמית. כולנו מצווים לכבד את הדגל ולהתחייטם אליו בדרך-אין. אין הוא זקוק להכשר מה-Union Jack הנכרי!

אירוסין ונישואין שני שלבים הם בתהליך חלות האישות
מבליטים הם שתי צורות נפרדות של חקשר העתיק הנוצר בין איש
לאשה. יש חבדל מסוים בין שני שלבי הריאליזציה של התקשרות
האישות. אירוסין מושתתים על קניין (כסף, שטר וכו'), וחזיקה
נקבעת ע"י מעולה צורנית, הלכית-חוקית. מושרשת היא בחחלטת
רצון חופשית ובעדת מקנה ומתחייבת. חזיקה היא קניינית
איסורית. האישות במצב זה מתמצית בעיקרה באיסור האשה
על כל העולם והשללה שבה מרובה על החיוב. עדיין היא אסורה
על מעלה מדכוי סופרים. ארוס וארוסה שתי חטיבות אקסיסטר
ציאליות הן. תחומי קיומם מסויגים הם עדיין, תחום תחום
ביחודו המיטאפיסי. האיש בהתבדלותו והאשה בהתבדלותה.
חובל המפריד בין שני קיומים לא נמחה. היא גרה בבית אביה

הגריז
סלומון
גריז
ויזרבה
(ירושלים)
Ziner
מ"ד 74-77
"מה קורן מן?"
הס"ס
הגריז

באהבתה תשנה תמיד

גם זיקתנו לתורה דרפרצופית היא, כאמור בראש הפרק.
זיקת אירוסין כיצד? אדם מישראל יכול לזכות בתורה כדרך
שאחר קונה נכסים או מקדש אשה בקניין כסף או שטר. מובן,
שבשעה שהקניין בעצם נופני או כלכלי מתבטא בפעולה סמלית
המעידה על יציאה מרשות מקנה וכניסה לרשות זוכה — הקניין
בנכס רוחני אינו מתקיים ע"י מעשה צורני, כי אם ע"י התמכרות
עצומה, יגיעה בלשון חכמים, בעלותו של היגע בתלמודו נושאת
פרי ומתבטאת בידיעת התורה ובהכנתה; בקי הוא בהלכות, יודע
הוא לחורות ומתמצא בענייניה של תורה. מנחיל הוא לעצמו
בקיאות וגם חריפות, ידיו רב לו במכמני ההלכה, והיא שייכת לו
במשמעות משפטית-רשמית. כבר אמרו חז"ל: "תורה זיליה היא,
זכתיב כי אם בתורת ד' הפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה" —
"מתחילה מקרי תורת ד' ומשלמדה וגרסה היא נקראת תורתו"
(פירוש רש"י סם). בקיצור, אדם שקידש את התורה והיא נתארסה
לו, בכוחו לעלות לדרגה גבוהה של למדנות ולהופיע אפילו כאחד
מחכמי הדור; ביזו לחבר ספרים דבר-ערך ולישב על מדין. מורתו
שוטפת ובאה מספירת בינה, תהבנה העיונית השאננה, המסדרת
והמנסחת, המבררת והממיינת.

דרך ההיגיון התלמודי

אולם ישנה דרגה למעלה ממנה. לפרקים התורה נישאת לאדם
ומזווגת עמו. נישואיה עמו קמים על-ידי ייחוד המביא לידי
יחדות שסופה אחדות שלמה. התורה נקלטת לתוך נבכי ישותו
ומתמזגת עמו. מי שזכה לכך זכה לנשמה יתרה, נשמת התורה,
שממנה בוקע מעיין הברכה. כשהפירוד בין אדם ותורה מוטט
לנמרי מרשותו נפתחים לפניו לא רק מ"ט שערי השיבה והכרה
הלכיות אלא גם מ"ט שערי הרגשה וחזות הלכיות. לא נפש משכלת
בלבד, כי אם גם נפש בעלת חזון הלכי נותן לו הקב"ה. החשיבה
ההלכית ההגיונית מתפרנסת מן החזות והחזון חטרום-שכליים,
המתפרצים בסער טמעמקי אישיותו, שהשראת הקודש חופפת
עליה. אינסואיציה מיסתורית זו היא מקור היצירה והחידוש
ההלכיים. אין השכל הקפדני, בעל ההגדרה המדויקת והנוטלה
הבהירה, חושב אלא מה שהנפש החזונית מספקת לו. איש ההלכה
שהתורה נישאת לו ודבקה בו "רואה" תכנים הלכיים, "מרגיש"
אידיאיות הלכיות כאילו היו תוכני קול, מראה וריח. הוא חי
לא רק בהלכה כי אם את ההלכה, כמו שהוא חי בעולם זאת
העולם בשלל צבעיו, בצליליו, בריחותיו ובחומו. בשלב זה התורה
מתגלית לאדם לא דק בבחינת בינה, המסמנת את השכליות
השאננה, המבררת והמבקרית, כי אם גם דרך צינורותיה של ספירת
החכמה, שממנה שוטפת האינסואיציה הגאונית היוצרת, החזות

לירושלם
בניני ברך
(ויקרא, יחולע)
זא' טו-טז

ח) רבנו לא היה נוהג לחפסיק את החתן באמצע דרשתו בשעת קבלת חפנים שסמך לחתונה. (כן שמעתי מהר"ר אהרן, חתנו.) ואפילו בחפסיקותו אחרים היה רבנו מבקש למעמים מהחתן שימשיך להגיד את דברי תורתו. (כן שמעתי מהר"ר לוקשטיין, שיחיה.) ובטעם הזמנה שתחתן דורש בדברי תורה, עיין משי"כ בספר בעקבי הצאן (עמ' צ"ה).
[ושמעתי מכבי הר"ר מרדכי שפירא, ז"ל מפלורידה ששמע פעם מהחזן איש בטעם הדבר שנהגו לחפסיק את החתן באמצע דרשתו, שהוא נכדי לחראות כמה חשובה היא מצות הנישואין, שיותר אפילו למכור ספר תורה בכדי לישא אשה, כמבואר בגמ' מגילה (כו.), ושמבטלין תלמוד תורה לחכסות הכלה (גמ' מגילה ג:). ובשם הרבני נחמן מברסלב מצאתי כתוב, שמבואר בספר התשביץ שכל מנהגי החתונה מיוסדים על מעמד הר סיני, שהתקיימה אז תחתונה הגדולה בין קודשא בריך הוא וכנסת ישראל, ולפיכך דורש החתן בדברי תורה, וזכר לעשרת הדברות, ולפיכך מפסיקים את החתן באמצע, וזכר לשבירת הלוחות].

רשימות

לקט

צו

העיד רבתי עם

"העיד רבתי עם היתנה כאלמנה" (איכה א, א) אמר המשגיח, גם "העיד" מרגישה תורכן, וכל הבריאה מרגישה צער, "העיד שושן נבוכה", "השמים לבשו קדרות". כל העולם מרגיש האבלות, ואנו צריכים להשתתף כזה גם בלבו ולא רק במעשים. שלא לאכול בשר וכו'. עוד אמר בשם רבי ירחם, הסוק אומר "דרכי ציון אבלות". (שם ד) אפילו הדרכים מרגישים אבלות - הכל חי

ל' נתן ה' אומר ואלו בלעג
(ישעיה)

החור

הלכות השעה באב סימן תקמ"ב

לבוש

רצו

לשיר השירים ורות וקבלה, ושאי הם שאין תלין לקדוהו בש"ץ אלא כל יחד ויחד קדוהו בפני עצמו, משא"כ זה כאיכה שצריכים לקרות ע"י הש"ץ להוציא הקהל, ולמה קורין אותה מתוך התוספת הירושלמי לא נכתבה כהלכות ספרים וצ"ע, ואפשר שנתנו כן מפני שלא היה מצוי להם מפני שהסופרים לא נהגו לכתובם, משום שאנו מחכים ומצפים בכל יום שיהפך לנו יום זה לששון ולשמחה ולמנוח, ואם היו כותבין בגילת איכה היה נראה במי'אשין מן הגאולה ח"ו, משא"כ בגילת פורים כי ימי הפורים לא יהיו במלים, ולפיכך ע"י הדיק מצו לקרות איכה מתוך התוספת, ואחר כך "אומרים הקנות, סדר הקנות, אחר שגמר התון איכה אומר הדיק וכו' מה היה לנו אוי וכו', עד ואתה יי לעולם תשב, קדוה עד סוף וכו' והנהל השיבנו יי וכו', ואומר כלל זה יבין וכו', שומרון וכו', עד אנה בניה בציון ומספר כירושלים, תרחם ציון וכו'.

ב) ואח"כ אומר סדר קדושה, ותחילתה ואתה קדוה, ולא יאמר ובה לציון גאול, שאין גאולה כלילה: * הנה' ומיין לקמן סימן תל"ג סעיף ה': * ולא ואני ואת בריחי וכו' שנתנה (ה) במקום בריח על הקנות, ועוד ולא שייך לומר ואני ואת בריחי וכו' והנהל ממלך בו מרכי' תודה: * הנה' וע"ל סימן תל"ג סעיף ה': ודיק יאמר לא יששו מפיך וכו', ואומר קדיש

ובמדבר לג'נא מסעי תורה

י מרעמסס נחננו בקבת: ויסעו מסכת נחננו באתם אשר בקצה המדבר:
 י ויסעו מאתם לשוב על-פי החילת אשר על-פני בעל צפון נחננו
 ה לפני מגדל: ויסעו מפני החילת נעברו בתוך הים המדבר להלכו
 ט גרה שלשת ימים במדבר אתם נחננו במרה: ויסעו ממרה נבאו
 אילמה ובאילים שמים עשרה עינת מים ושבעים חמרים נחננו-שם:
 יא ויסעו מאילם נחננו על-ים-סוף: * ויסעו מים-סוף נחננו במדבר-סין:
 יב ויסעו ממדבר-סין נחננו ברפסה: ויסעו מדפקה נחננו באלוש: ויסעו
 ט מאלוש נחננו ברפלים ולא-היה שם מים לעם לשמות: ויסעו מרפלים
 טו נחננו במדבר סיני: ויסעו ממדבר סיני נחננו בקברת הסאנה: ויסעו
 יז מקברת הסאנה נחננו בחצרת: ויסעו מחצרת נחננו ברתמה: ויסעו
 יח מרתמה נחננו ברמן פרץ: ויסעו מרמן פרץ נחננו בלבנה: ויסעו
 כב מלבנה נחננו ברסה: ויסעו מרסה נחננו בקהלתה: ויסעו מקהלתה
 כג נחננו בחר-שפר: ויסעו מחר-שפר נחננו בתנוד: ויסעו מתנוד נחננו
 כד בקהלת: ויסעו ממקהלת נחננו בתחת: ויסעו מתחת נחננו במרת:
 כה ויסעו מתרח נחננו במתקה: ויסעו ממתקה נחננו בחשמנה: ויסעו
 לו מחשמנה נחננו במסרות: ויסעו ממסרות נחננו בקני יצבו: ויסעו מקני
 לז יצבו נחננו בחר הנוד: ויסעו מחר הנוד נחננו בקטבתה: ויסעו
 לח מיטבתה נחננו בעברנה: ויסעו מעברנה נחננו בצעון נבר: ויסעו
 לט מעצון נבר נחננו במדבר-צו הוא קרש: ויסעו מקרש נחננו בחר הנוד
 מ בקצה ארץ אדום: ויצל צעון הכהן אל-יד הנוד על-פי יהוה נחננו
 שם בשנת הארבעים לצאת בני-ישראל מארץ מצרים בחדש
 ט החמישי באחד לחדש: ואהרן בר-שלוש ועשרים ומאת שנה במתו
 ב בחר הנוד:
 סא ב ארץ כנען כבא בני ישראל: ויסעו מחר הנוד נחננו בצלמנה: ויסעו

במדבר כ"ח-כ"א: חקה תורה

ייא ויאמר אליו ארום לא תעבר בי פון בחרב אצא לקראתך: ויאמרו
 אליו בני-ישראל במסלה נעלה ואם-מימך נשתה אני ומקני וגמתי
 כ מקרבם רק איז דבר בגולי אעבדה: ויאמר לא תעבר נצא ארום
 לב לקראתו בעם כבד וביד חזקה: ומאן נתן את-ישראל עבר
 בגבולו נט ישראל מעליו:
 כג ויסעו מקרש נבאו בני-ישראל כל-העדה הור הנוד: ויאמר יהוה אל-
 משה ואל-אהרן בחר הנוד על-גבול ארץ אדום לאמרו: יאסף אהרן
 אל-עמיו כי לא יבא אל-הארץ אשר נתתי לבני ישראל על אשר-
 כו מריתם את-פי למי מרובה: קח את-אהרן ואת-אלעזר בנו ותעל
 כז אתם הור הנוד: ותקשט את-אהרן את-בגדיו ותלבשתם את-אלעזר
 כח בנו ואהרן יאסף ומת שם: ויעש משה כאשר צוה יהוה ויצלו אל-הור
 כט את-אלעזר בנו ונימח אהרן שם בראש הנוד ונרד משה ואלעזר מן-
 ל הנוד: ויראו כל-העדה כי גוע אהרן ויבכו את-אהרן שלשים יום כל
 א בית ישראל:
 כא כי בא ישראל הרה האתרים וילחם בישדאל וישב וינוד
 ב ישראל נרד ליהוה ויאמר אם-נתן חמון את-העם הזה בניד ותסרמתי
 ג את-עריהם: וישמע יהוה בקול ישראל ויחן את-הבגדיו ויחרם אתהם
 ואת-עריהם ויקרא שם המקום חרמה:

מסעי (שלישי)

פרק שנים עשר

א. הלל ושמי קבלו מזה הלא וחסד דמי סתמידי של ארץ אהוב שלום
והדף שלום ומסיד שלום כן (ט) איש לאשתו (ואהב את הבריות)
מסרין לעזרה. והא וזה חסד נגד שמה אהב שמה ולא מסרף יסף
וללא ליק סמלא חייב והירשמש בתנא והף: ב וזה היה אהב אם אין
ואני לי כי לי וכשאני לעבד פה אני אם לא עכשיו אסור: ג אהב שלום
בבד אהב שיהא אדם אהב שלום ויהיה שמיאל בין כל אהב אהב בדרך שיהא
והרן אהב שלום בין כל אהב אהב שמיאל (מלמי ג) תורת אמת ויהיה בפרו
לעלה לא נכחא בשמיאל בשלום ובמיאל חוף ותי ורבים השיב סעון (ריס)
ואשר סח תלי היבים השיב סעון) כשהיה אהב סמאל בדרך פנת בו באדם
רשע נתן לו שלום למד בקש אהב השיב לעבד עבדה אמר אני לי והאך
אישא עניי אהב כי והאחא את אהב כרשתי חיסט שנתן לי שלום נכחא
וזה האיש פנת עבדו מן העבדות. וכן עני בני אדם שלעו פריכה זה עם
זה תלך אהב רשע אהל אהב סתם אמר לו בני אהב תבד סח (ג) ואמר
סמאל את לב וקודק את בניו (ט) ואמר אני לי והאך אישא את עני
והאחא את חברי כרשתי חיסט שאני הוא שמיאל עניי הוא אהב אהב עני
שמיאל קנאה סמלו. והלך אהב רשע אהל האיש האיל בני רמת חסד סח
(י) ואמר סמאל את לבו וקודק את בניו חיסט אני לי והאך אישא את עניי
והאחא את חברי כרשתי חיסט שאני הוא שמיאל עניי הוא אהב אהב עני
עד שסמאל קנאה סמלו. ובשמיאל זה כח נכחו ושמיאל זה לחן לכך נכחו
(כסמי כ) ויבנו את אהב שלשים יום כל בית ישראל: ד (י"א) מפני מה
נבכו ישראל את אהב שלשים יום (ג) (אנשים נשים) מפני שרן אהב רן
ואמר (ג) לאשתו (ג) כתיב לא אהב (ג) שמיאל תא לאשה (ג) שמיאל
ליכך נבכו ישראל אותו כל בית ישראל. אבל משה שמיאל בדיהם קשים
נבכו ויבכו בני ישראל את משה. תקד פה אלפים דמי כישראל (ג) שמיאל
שלום אהב (ה) ויהיך שאלמלא אהב לא (ג) בא זה לשלם שיהא חסיד
שלום כן איש לאשתו וכוונתו זה עם זה והו סרין עם הולד על שמו.

על ה' ס' ת' ק' ג'

פח על ה' חסד ופני מוז נשמה אהב ה' (ג) נבחה
פח שמיאל תבנה כבד סמאל כשהו חסידים מלפני
לדשלים כיש ידעם כן נבחה ס' נעוד ורשע הרב
ישמאל רחם פני חסידים כבד בו נשפך רבי ונבחו
בן ורדיון וסר אהב עם כח אהב פה אהב חסד
כיום נבחו נ' סרתי כיש אהב בין אהב כשהו
(י) סרתי רבתי (י) הירשמה כשהו פני עשירי
כשהו ונכחו ר' עקבא כ' בו נעודה נדה על
משאלו עשירו כשהו חסד ורבי נכחו נשמה חסד
ר (ג) בו נשפחות עורו עני כשהו נשמה כח לעניו
פ (ג) נבחה כשהו שמיאל חסד ורשע חסד סמאל
ס חסדו י כשהו נשמה נשמה נשמה חסד חסד
ס (י) לא נעודה אהב חסד חסד חסד חסד חסד
ס (י) לא נעודה אהב חסד חסד חסד חסד חסד
כשהו חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ח (ג) חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
כ (ג) חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
כח חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
כח חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

סמאל
השם

שבועת ימים פרק ראשון יומא ג

רכיני תנאל 18

ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד
ה' חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד חסד

דברי הימים ב לה לו

קס

דבריו ה' ו' כן חסדו וחסדו... ויהי כבודו וקדו שמו... ויהי כבודו וקדו שמו...

והבניתי בית ליהוה... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו...

והבניתי בית ליהוה... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו...

והבניתי בית ליהוה... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו...

דק

והבניתי בית ליהוה... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו...

והבניתי בית ליהוה... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו... ויהי שם ביתו...

מצודה הוד

ר'ל פתחון גירושים... על אבותיהם... על אבותיהם... על אבותיהם...

יאר'הו / החלק

דברי הימים ב'

א בן-שמונה שנים יאשיהו במלכו ושלשים ואחת שנה מלך בירושלם:
 ב ונעש הישר בעיני יהוה מלך בדרכי יהוה אביו ולא סר ימין
 ושמאל:
 ג ובשמונה שנים למלכו הוא עורנו נער החל לדרוש לאלהי יהוה אביו
 ובשנים עשרה שנה החל לטהר את יהודה וירושלם מן הבמות
 ד והאשרים והפסלים והמסכות: ונתצו לפניו את מוקבות הבצללים
 ונתחמנים אשר למעלה מצלבתם גרע והאשרים והפסלים והמסכות
 ה שבר והזק וזרק על-פני הקברים הזבחים להם: ונעצמות בהנים שרף
 ו על-^המזבחותים [מוקבותם] ונטהר את יהודה ואת ירושלם: ובערי
 מנשה ואפרים ושמעון ועד-נפתלי^ה כחר בתיהם [בחרבותיהם] ^ה
 ו סביב: ונתצו את המזבחות ואת האשרים והפסלים כפת לחזק וכל-
 החרמנים גרע בכל-ארץ ישראל וישב לירושלם: ובשנת
 שמונה עשרה למלכו לטהר הארץ והבית שלח את שפן בן-אצליו
 ואת מעשיהו שר-העיר ואת יואח בן-יואחז המזכיר לחזק את-בית
 יהוה אל-הי: ויבאו אל-חלקיהו והכנו הגדול ונתנו את הבקסו המובא

אלוהים בשמענו את דבריו על-המקום הזה ועל-ישביו ונכנע לפני
 ב והקדע את-בגדיה ונעבר לפני וגם-אני שמעתי נאם יהוה: הנני אספך
 ג אל-אבותיך ונאספת אל-קברתיך בשלום ולא-תראני עיניך בכל
 ד הרעה אשר אני מביא על-המקום הזה ועל-ישביו וישבו את-המלך
 ה וישלח המלך נאסף את-כל-זקני יהודה וירושלם:
 ו מעל המלך בית-יהוה וכל-איש יהודה וישבי ירושלם והבדלים
 ז והלויים וכל-העם מגדול ועד-קטן ויקרא באזניהם את-כל-דברי ספר
 ח הכרית נמצא בית יהוה: ונעמד המלך על-עמדו וקרת את-הכרית
 ט לפני יהוה ללכת אחרי יהוה ולשמור את-מצותיו ועדותיו וחליו בכל-
 י לבבו ובכל-נפשו לעשות את-דברי הברית הכתובים על-הספר הזה:
 יא ונעמד את-כל-הנמצא בירושלם ובנימן ויעשו ישיבי ירושלם ככרית
 יב אלוהים אל-הי אבותיהם: וישר יאשיהו את-כל-התועבות מקל-הארצות
 יג אשר לבני ישראל ויעבד את-כל-הנמצא בירושלם לעבד את-יהוה
 ד אלוהיהם כל-ימיו לא סוד מאחרי יהוה אל-הי אבותיהם: ויעש
 ה יאשיהו בירושלם פסח ליהוה וישחטו הפסח בארבעה עשר לחודש
 ו הראשון: ונעמד הבדלים על-משמורתם ויחזקם לעבודת בית יהוה:
 ז ויאמר ללויים והמבונים [המבנים] לכל-ישראל הקדושים ליהוה
 ח הני את-ארון הקדש כבית אשר בנה שלמה בן-דוד מלך ישראל
 ט אין-לכם משא בכתף עמה עבדו את-יהוה אל-היכם ואת-עמו ישראל:
 י וזכרונו [וזהינו] לבית-אבותיכם במחלקותיכם בכתב יהוה מלך
 יא ישראל ובמכתב שלמה בנו: ועמדו בקדש לפלגות בית האבות
 יב לאחיכם בני העם ויחלקת בית-אב ללויים: וישחטו הפסח והתקדשו
 יג וזהינו לאחיכם לעשות כדבר-יהוה ביד-משה:
 יד יאשיהו לבני העם זאן בקשים ובני-עוים הכל לפסחיהם לכל-

א/וכה רבה
ביק 10

נג. 'צדיק הוא ה' פי פיהו מריתי' מי אמרו לפסוק
זה יאשיהו אמרה ה'א הוא דכתיב (דה"ב לה. כ) 'אחרי כל
זאת אשר הכין יאשיהו את הפית עלה נכו להלחם
בכרמיש על פרת' בקרקסיון דעל פרת וישלח אליו
מלאכים לאמר מה לי ולך מלך יהודה לא עליך אתה
היום פי אל בית מלחמתי ואלהים אמר לכהלני מפי
הקדוש ברוך הוא אני עולה (שם. כא) 'חדל לך מאלהים אשר
עמי' זה לשון עבודת פוכבים 'ולא הסב יאשיהו פניו'
'ולא שמע אל דברי נכו מפי אלהים' זה ירמיהו שאמר
ליאשיהו כה מקבלני מישעיה רבי (ישעיה יט. ב) 'וסכסכתי
מצרים במצרים' ולא שמע לו אלא אמר לו משה רבה
דרבך לא עך אמר (ויקרא כו. ו) 'ותרב לא תעבר בארצכם'
ותרבו של אותו רשע עוברת בארצי ובתחומי והוא לא
היה יודע שקל דורו עובדי עבודת פוכבים היו היה
משלח זוג תלמידים למיבערא עבודת פוכבים מבחיהון
והוון עללין ולא משפחין פלוס עד דנפקון אמרון טרודו
תרעין מן דהוון טרדין לתרעיה הוון חמן יתיה אמרו
עליהון מן דאתא ותיקן הוא דאתא וקלקל לפיכה (דה"ב
לה. כג) 'וירו הירים למלך יאשיהו' אמר מני שלש מאות
חצים הורו בו עד שנעשה גופו פכברה והיה ירמיהו
מצית אתריו לידע מהו אמר ומה היה אמר 'צדיק הוא
ה' פי פיהו מריתי' פיהו ופום סרסורו.

מדרש איכה פתיחתא י"ב רבה

ברכה על דומר זימרא לא עיל בארמיה דירמרא על דומר
זמר קרא דטפשא לא שמע.
דבר אחר 'מעדה כגד כיום גרה' אמר רבי סימון יום
שנודג נבוכדנצר לישראל העדה מהו שני לכושין כגדי
כהנה ובגדי מלכות 'קיום גרה' קהא הוא דכתיב (וכריה ו.
יג) 'ויהי כאשר קרא ולא שמעו' חמץ על נהר' אמר רבי
יהושע פר נחמיה קנה שהוא נותן חמץ על נהר וסותרו
קן היו סותרים דברי תורה ה'א הוא דכתיב (דה"ב לו. טו)
'ויהיו מלעבים קמלאכי האלהים' רבי אבא פר קנהא אמר
בסרה זו שהיא מלחכת בסיה ו'אשר נשרים על לב נע' רבי
נצי בשם רבי יצחק אמר לפי שהיו ליצני הדור ממללים
בסיהם ובמזיון פציגיהו ובמורין באצבעותיהו ואומרים
(יחזקאל יב. כו) 'החזון אשר הוא חנה לימים רבים ולעמים
רחוקות הוא נבא' אמר להם הגדוש ברוך הוא חמץם פי
בימיכם בית המרי מיד (דה"ב לו. יז) 'דעל עליהם את מלך
בשרים ונהרג בתוריהם עתרב וגו' וקתיב (מ"ב נה. ט)
'וישרף את בית ה' זה בית המקדש ואת בית המלך' זה
שליטין של צדקיהו ואת כל פתי ירושלם' רבי פנחס
בשם רבי הושעיא אמר ארבע מאות ושמונים פתי כנסית

בת יח"ו

וקהלה יב. זו 'ירשכ העקור על הארץ קשהה' מבבל
היו ושם חזרו (שם) 'והרדת תשוב אל האלהים וגו' זה
רית הקדש גיון שנסמלק רית הקדש גלו וכיון שגלה חנה
ירמיה מקונן עליהם 'איכה יצקה כד'.
כד. רבי יוחנן פתח (ישעיה כב. א) 'משא היא חזיון'
גיא שקל החוזים מתנבאים עליה גיא שקל החוזים
עומדים ממנה דאמר רבי יוחנן כל נביא שלא נתפרש שם
עירו ירושלמי היה 'גיא חזיון' שהשליכו דברי חוזים
לארץ (שם) 'מה לך אפוא פי עליה פלך לבנות' ולא יגרא
פלקין לון אמר רבי לוי אלו גפי הרות.

Exodus 3-4

3 And He said, "I am the God of your father, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob." Moses hid his face, for he was afraid to gaze toward God.

11 **HASHEM** said, "I have indeed seen the affliction of My people that is in Egypt and I have heard its outcry because of its taskmasters, for I have known of its sufferings. 12 I shall descend to rescue it from the hand of Egypt and to bring it up from that land to a good and spacious land, to a land flowing with milk and honey, to the place of the Canaanites, the Hittite, the Amorite, the Perizzite, the Hivite, and the Jebusite. 13 And now, behold! the outcry of the Children of Israel has come to Me, and I have also seen the oppression with which the Egyptians oppress them. 14 And now, go and I shall dispatch you to Pharaoh and you shall bring My people the Children of Israel out of Egypt."

15 **Moses** replied to God, "Who am I that I should go to Pharaoh and that I should take the Children of Israel out of Egypt?"

16 And He said, "For I shall be with you — and this is your sign that I have sent you: When you take the people out of Egypt, you will serve God on this mountain."

17 **Moses** said to God, "Behold, when I come to the Children of Israel and say to them, 'The God of your forefathers has sent me to you,' and they say to me, 'What is His Name?' — what shall I say to them?"

18 **HASHEM** answered Moses, "I Shall Be As I Shall Be." And He said, "So shall you say to the Children of Israel, 'I Shall Be has sent me to you.'" 19 God said further to Moses, "So shall you say to the Children of Israel, 'Hashem the God of your forefathers, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob has dispatched me to you. This is My Name forever, and this is My remembrance from generation to generation.' 20 Go and gather the elders of Israel and say to them, 'Hashem, the God of your forefathers, has appeared to me, the God of Abraham, Isaac, and Jacob, saying, 'I have surely remembered you and what is done to you in Egypt.' 21 And I have said, 'I shall bring you up from the affliction of Egypt to the land of the Canaanites, the Hittite, the Amorite, the Perizzite, the Hivite, and the Jebusite, to a land flowing with milk and honey.'"

22 They will heed your voice, You and the elders of Israel shall come to the king of Egypt and say to him, 'Hashem, the God of the Hebrews, happened upon us. And now, please let us go on a three-day journey in the Wilderness, and we shall bring offerings to Hashem, our God.' 23 I know that the king of Egypt will not allow you to go, except through a strong hand. 24 I shall stretch out My hand and I shall strike Egypt with all My wonders that I shall perform in its midst, and after that he will send you out. 25 I shall grant this people favor in the eyes of Egypt, so that it will happen that when you go, you will not go empty-handed. 26 Each woman shall request from her neighbor and from the one who lives in her house silver vessels, golden vessels, and garments; and you shall put them on your sons and daughters, and you shall empty out Egypt."

4 **Moses** responded and said, "But they will not believe me and they will not heed my voice, for they will say, 'Hashem did not appear to you.'"

1 **HASHEM** said to him, "What is that in your hand?" and he said, "A staff." 2 He said, "Cast it on the ground," and he cast it on the ground and it became a snake. **Moses** fled from it. 3 **HASHEM** said to **Moses**, "Stretch out your hand and grasp its tail." He stretched out his hand and grasped it tightly, and it became a staff in his palm. 4 "So that they shall believe that **HASHEM**, the God of their forefathers, appeared to you, the God of Abraham, the God of Isaac, and the God of Jacob." 5 **HASHEM** said further to him, "Bring your hand to your bosom," and he brought his hand to his bosom; then he withdrew it and behold, his hand was leprous, like snow. 6 He said, "Return your hand to your bosom," and he returned his hand to his bosom; then he removed it from his bosom and behold, it reverted to be like his flesh. 7 "It shall be that if they do not believe you and do not heed the voice of the first sign, they will believe the voice of the later sign. 8 And it shall be that if they do not believe even these two signs and do not heed your voice, then you shall take from the water of the River and pour it out on the dry land, and the water that you shall take from the River will become blood when it is on the dry land."

9 **Moses** replied to **HASHEM**, "Please, my Lord, I am not a man of words, nor since yesterday, nor since the day before yesterday, nor since You first spoke to Your servant, for I am heavy of mouth and heavy of speech."

10 Then **HASHEM** said to him, "Who makes a mouth for man, or who makes one dumb or deaf, or sighted or blind? Is it not I, **HASHEM**?" 11 So now, get! I shall be with your mouth and teach you what you should say."

12 He replied, "Please, my Lord, send through whomever You will send!"

13 The wrath of **HASHEM** burned against **Moses** and He said, "Is there not Aaron your brother, the Levite? I know that he will surely speak; moreover, behold, he is going out to meet you

ו לאמר אנכי אלך איתך אלך אברהם אלך יצחק אלך יעקב ואלך יעקב מספר משה פניו כי ירא מהבים אלי
האלהים: ואמר יהוה ראה ראיני את עמי אשר
במצרים והא מצעקתם שמעתי מפני גלשו כי ירצחי
אח' מביאני: ואני להצילו ומיד מצרים וקנעלח' מן
הארץ והוא אל-ארץ טובה ורחבה אל-ארץ זבת חלב
ודבש אל-מקום המגדלי תחתי ותאמר ותפד' תחתי
והיבסי: ותעלה וזה צעקת בני-ישראל באת אל ונס'
ראיתי את-הלחץ אשר מצרים למצרים אתם: ותעלה
לכה ואשלחנך אל-פרעה והוצא את-עמי בני-ישראל אל-
ממצרים: ואמר משה אל-כנאלהים כי אנכי כי אלו
אל-פרעה ובי אוריא אח' בני ישראל ממצרים: ואמר
כי-אודה עינך ויהי עיניך עמי ויהי עיניך עמי
קדושים את-העם מצרים שעבדו את-האלהים על
הארץ והוא: ואמר משה אל-כנאלהים וזה אנכי באת אל-
בני ישראל ואמרת לי מה-שמו מה אמר אליכם: ואמר
אלהים אל-משה אודה את-פרעה ואמר מה תאמר
לכני ישראל אודה שלחתי אליכם: ואמר עוד אל-הים
אל-משה כה-תאמר אל-בני ישראל יהוה אל-הים
אביכם אל-הים אברהם אל-הים יצחק ואל-הים יעקב
שלחתי אליכם וה' שמי לעולם וזה וזה לך ר' לך
והספיק את-הגוי ישראל ואמרת אליכם יהוה אל-הים
אביכם נראה אלי אל-הים אברהם יצחק ויעקב ואמר
"סוד שארתי אתכם והא-העשוי לכם במצרים: ואמר
אצלך אתכם מצני מצרים אל-ארץ המגדלי תחתי
והאמר והפד' תחתי ותבסי את-ארץ זבת חלב
ודבש: ותשמעו ללבו ויבטח אשה וזהו ישראל אל-הים
מצרים ואמרתם אליו יהוה אל-הים שעבדו את-ה'
עלינו ותעלה וקנה-נא נדוה שלשתי ימים במדבר
ונקמה ליהוה עלינו: ואני ידעתי כי לא-יפן אתכם
עלך מצרים ללדו ולא-יבדו וזהו: ושלחתי את-ידי
ותבית את-מצרים בכל נקלאתי אשר אעשה בקרבן
ומצרים: ושלח אתכם: ותחסי את-חן העם והיה צעני
מצרים וזהו כי תלכו לא תלכו רשם: ושלחתי אשה
משקנתה ומגדת פיהה כלי-רסוק וכלי וקב ושקלת
ושקנתם על-ביתכם ועל-ביתכם ונצלחתם את-מצרים:
וען משה ואמר וזה לא-אמינו לי ולא ישמעו בקלי
כי ואמר לא-נראה אליה יהוה: ואמר אליו יהוה מהו
כי-בדו ואמר משה ואמר השליכו את-ה' השליכו
את-ה' והי לנפש נס משה מפניו: ואמר יהוה
אל-משה שלח נדו וזהו בזהו השלח ידו בסוק
ב' ויהי למשה בבו: ולפני האמינו כי-נראה אל-ה'
יהוה אל-הים אברהם אל-הים יצחק ואל-הים יעקב
יעקב: ואמר יהוה לו עוד תבא-נא נדו בתיאור תבא
ידו בתיאור תבא וזהו ידו בערש פשלת: ואמר
השב נדו אל-סינע משב ידו אל-סינע תוצאה פתיק
וזהו שבה פשלת: וזהו אם-לא האמינו לך ולא
ישמעו לקל האמת והאמינו לקל האמת והאמינו לקל
וזהו אם-לא האמינו עם לשוני האמת האלה ולא
ישמעו לקלך ולקחתם מפניי היאר ושפדתם תבא
וזהו תפוס אשר תפח מן-האר והי לכם בתיאור:
ואמר משה אל-יהוה כי אולי לא-איש רבירים אנכי עם
מתמול עם משלשם עם מצו רבירן אל-עצבתי כי-בד'
מה וקבד לשון אנכי: ואמר יהוה אליו מי שם פה
לאדם או מי-ישום אלם או תוש או פתח או עני תלא
אנכי יהוה: ותעלה לך ואנכי אודה עם-פיך ותביתיה
אשר תבדו: ואמר כי אולי שלח-נא פד' תשלח:
ויתר-אף יהוה במשה ואמר הלא אברהם אלוהי הלו

Rabbinic Rhetoric of Space," in Ra'anana S. Boustan, Oren Kosansky and Marina Rustow, eds., *Jewish Studies at the Crossroads of Anthropology and History: Authority, Diaspora, Tradition* (Philadelphia, 2011), 135-46.

W. Wirgin, "On the Shape of the Foot of the Menorah," *Israel Exploration Journal* 11:3 (1961):151-53.

שנינו לראשונה קורא את המאמר הזה, מאת אוריאל זיו, "אורכי הארבעה ימים", *הארץ*, 169-171, (1981) מן המגזין "הארץ" - תש"ל

THE NEW YORK TIMES, MONDAY, JUNE 25, 2012

C3

Technology Identifies Lost Color at Roman Forum

By ELISABETTA POVOLEDO

ROME — Historical sources describe the menorah looted by the Romans when they destroyed the Second Temple in Jerusalem in A.D. 70 as made of gold, as God instructed Moses in Exodus.

So the recent discovery that a version of the menorah in a bas-relief on the first-century Arch of Titus in the Roman Forum was originally painted a rich yellow should not come as much of a surprise. But given that the image faded to the color of its underlying stone long ago — like so much else in and around the Forum — precise knowledge of its once-bright pigmentation comes as an exciting revelation to historians and archaeologists.

"The Bible said it was gold, but the monument, as it was seen for centuries, told us it was white," said Steven Fine, the director of the Arch of Titus Digital Restoration Project and a professor of Jewish history at Yeshiva University in New York, which is sponsoring the project. "Isn't it cool to be that much closer to the viewers of the first and second century?"

The findings were made possible using noninvasive spectrometry readings carried out on the arch this month.

The advantage of this method is that it doesn't harm the monument," said Cinzia Conti, the state archaeologist responsible for the arch. The monument is not only an important part of Rome's physical history but also "very significant for the Jewish community," she said.

The arch, inaugurated in A.D. 81, has two interior reliefs that commemorate the Roman victory over Judea by Titus, a military commander and future emperor, and his father, the emperor Vespasian, a decade earlier. One relief shows Titus' triumphal ride on a chariot, the other depicts a procession into Rome with loot from the temple, including the menorah as well as a sacred table and trumpets.

Professor Fine, who is the director of the Center for Israel

Top, the menorah, originally painted a rich yellow, on the Arch of Titus in the Roman Forum; above, the arch.

Studies at Yeshiva, said that the menorah was a natural meeting ground for "both Jewish and Roman studies."

For Jews, he said, the Arch of Titus has been an emotional

lighting rod for nearly two millennia. The Jewish community in Rome is the oldest in Europe. "For centuries the Jews in Rome would not walk under it, as they saw themselves as exiles from

Jerusalem forcibly brought to Rome," Professor Fine said. "Then in the 19th century the arch became a marker of Jewish antiquity and pride; a symbol of exile and redemption that is so important to Jewish heritage."

The arch's menorah is thought to be the image used for the emblem of the State of Israel, though that hypothesis has been debated.

In recent years there has been a drive on the part of archaeologists and historians to discover the original colors of ancient statues and monuments, boosted by technical advances in the field. (Tests for color carried out on many of the monuments in the Forum in the 1980s that removed samples from the stone did not yield significant results.)

The latest generation of ultraviolet-visual absorption spectrometers are more manageable and more sensitive, "so we can get a reading analyzing a grain of pigment on a square centimeter and that is very helpful," said Heinrich Pleinig, a conservator with the State of Bavaria Department for the Conservation of Castles, Gardens and Lakes in Germany.

Mr. Pleinig did spectrometry readings on the arch and compared them with a database of pigments and dyes to identify the original color. The menorah, he said, was painted a particular yellow ochre "that would have looked like gold from far away."

Ms. Conti said more tests would be carried out on the rest of the arch, depending on financing.

The spectrometric readings will also be used to fine-tune "Rome Reborn," a 3-D model of ancient Rome developed by Bernard Frischer, a professor of art history and classics at the University of Virginia. "The Arch of Titus will be the first monument in 'Rome Reborn' that will have full restored color," said Dr. Frischer, who was part of the team working on the monument. "But we still have another 10,000 buildings to color."

פרשת ויקרא
פרק שמיני

ויקרא אלהים אל מוסה ואל אהרן אחיו ויאמר להם **היה** קול נקרא בשם **יהוה** על פני הר סיני **ואת** אהרן ואת כל בני ישראל **ואת** מוסה ואת אהרן **ואת** כל בני ישראל **ואת** מוסה ואת אהרן **ואת** כל בני ישראל **ואת** מוסה ואת אהרן **ואת** כל בני ישראל

341
מחמת אהרן וכל בני ישראל

the redemption, but He did not reveal when these events would occur. Even Moses was not able to penetrate this mystery. The juxtaposition of *harbon* *Ko*, *Ro* means *harbon*, and *Ko* means the full realization of Jewish destiny, as in "לכך אנחנו יוצאים ממצרים" (Genesis 22:5).

But the Benevolent One, after divining that date to him. Their father, Jacob, was prepared to tell them when the final redemption will occur. After God revealed this secret to Jacob, however, He concealed it. At first Jacob knew, but then the secret eluded him. The Torah says, "And Jacob which shall befall you in the end of days. Assemble yourselves and hear, sons of Jacob; and hearken unto Israel your father" (Genesis 49:1-3). According to our sages (Berakhoi Rabba 99:5) these verses mean that Jacob wanted to tell his sons the secret of *ge'ula*, when the messianic era will take place. But, as our sages said, the Divine Presence left Jacob, and he could not tell them, Jacob beheld a vision, but it was a vision of *harbon*, not *ge'ula*.

They persisted and asked their father for the answer. They asked, "when will the end be known?" The answer is that one has to hope for it and expect it every day, "I will await the coming of the Messiah every day." And pleaded that [God] send anyone else. According to the Midrash (Pirkei Derabbi Eliezer 40), Moses was referring to the prophet Elijah, as it is written in Malachi, "ואני אנכי אתכם לקדם לפני" (Malachi 3:23).

For of what benefit is it that I begin this mission, when those of Gilad [Elijah] will complete it. The reason Moses was reluctant to go to Pharaoh was not because he was afraid. Rather, it was because he foresaw that his mission would not be the final mission of *ge'ula*, and that after a period of freedom, there would be a *harbon*, and that the ultimate message of *ge'ula* would be delivered by Elijah the prophet. Moses' argument to God was that He should just send Elijah now with the message of the final *ge'ula*.

Moses was intimating to God that he did not want a partial assignment, limited to the *shiluv* of the redemption from Egypt, if Elijah had the role and privilege of being the messenger of the final *ge'ula* and the *Ma'alah HaKashiah*.

כה/לא - 25/31

שמחת - פרשת תרומה

"You shall make a Menorah of pure gold, beaten out shall the Menorah be made, its base, its branch, its goblets, its knobs, and its flowers shall be sham."

ה' שליש ועשית מנרת וקוב קדוה
מקשה פיעשה המנורה וקבה
וקנה גביעיה כפתריה וקרניה

מקלות

ה' ותעבר מנרתא דגב דכי גניד ותעבר מנרתא שנה וקנה פלידנא תוהבא ושושנתא

האיברים מן טבחה לבחן ולבחן בבקשה הקדושה. ולשון מקשה
מכה קדושה, כהד"ץ בלש"ן, כמו רח' לוח עקב ומיאל בוג
חיעשה ומנורה. מלכ"ב נמ"ל מל"ל לפי שיהי משה מחקשה
בה, למר ט' סק"ל בלך חס ככר לוחי והיא נבשית מלניה,
לקי לא נכסח טבחה ומטתה בסמלנין ג' וקבה בוא כרגל
לעשה כמאזי כמזי פיעה בלכ"ב כג"ס חלון קדושה ולמטה

מטושים בלשון אל סכסכים ויקרא כה"ג (לא) מקשה
חיעשה ומנורה. אלא יפסח מלכ"ב ולא יפסח קיה תרומה
חיעשה חיעשה חל"ל ידעיקם כדך סלרפ"ס אקד"ן אלה"ך
בלש"ן, אלא כלה בלה מחסוכה חס, ומקיש בקדושה ותען
כלי סממיה ומפריד בקדושה חלק חלק ונר"סח דמלכ"ב
כמאן פוג מקשה. כדושו ע"ד, לכן הסבכה ממעך חל

Wiggin

I see in the pedestal of the menorah on the arch of Titus not its actual base, but a box-like screen made to cover it. The base itself was hidden under the hexagonal screen and probably conformed with the design on the coin of Antiochos. Fig. 1 shows how the box could be fitted over the lower part of the menorah. In order to understand why it looks like a podium with two steps, we assume that it was constructed from panels made for other purposes, for instance for the manufacture of incense boxes. Roman sculpture contains many representations of incense boxes decorated with designs similar to those on the pedestal around the menorah. It was easy to build a hexagonal screen like this by joining a number of such decorated panels.

It is obvious why some such kind of contrivance was necessary: the menorah, if placed on the platform of the stretcher to be carried high on the shoulders of the marchers, would be in constant danger of falling during the parade, for the stretcher swayed in all directions as the bearers walked. To secure the menorah with ropes would certainly have been unseemly. In accordance with the solemnity of the occasion an appropriate dress-up and display was therefore invented. It appears that the box was constructed in two halves to fit the base of the menorah closely. It could be easily attached at the bottom to the platform of the stretcher.

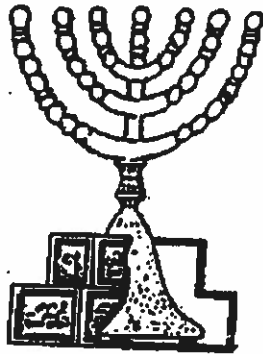

Fig. 1

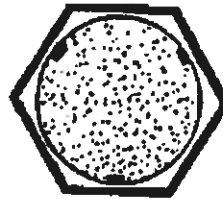

Fig. 2

מועצת המדינה הזמנית

הכרוז על סמל מדינת ישראל

מועצת המדינה הזמנית מטילה תודיעה כי סמל מדינת ישראל הוא כשצויר כזה:

מועצת המדינה הזמנית
1017 ש"ס י"ג
י"ג ר"א

י"ג שבט תש"ח (10 במרץ 1948)

Dura Europus

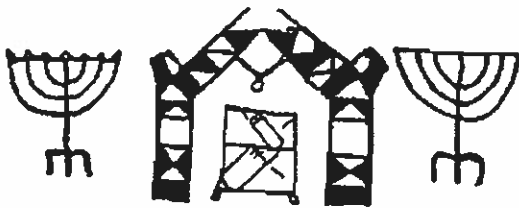

דמיון ל' בית הכנסת

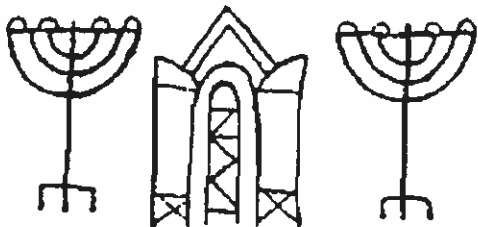
פרק שלישי

א המנורה כמורשת צורתה בתורה ; וארבעה נביעים ושני כפתורים ושני פרחים היו בקנה המנורה שנאמר ובמנורה ארבעה נביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה. ועוד פרח שלישי היה סמוך ליריבה של מנורה שנאמר ער ירכה עד פרוחה : ב שלש דגלים היו לה. ושלשה כפתורים אחרים היו בקנה המנורה שמהן יוצאים ששה חקנים. שלשת מצד זה ושלשה מצד זה. וככל קנה וקנה טוּן שלשה נביעים וכפתור ופרח וחבל משוקדים כמו שקדים בעשיתון : ג נמצאת כל

cafe combs בית כנסת

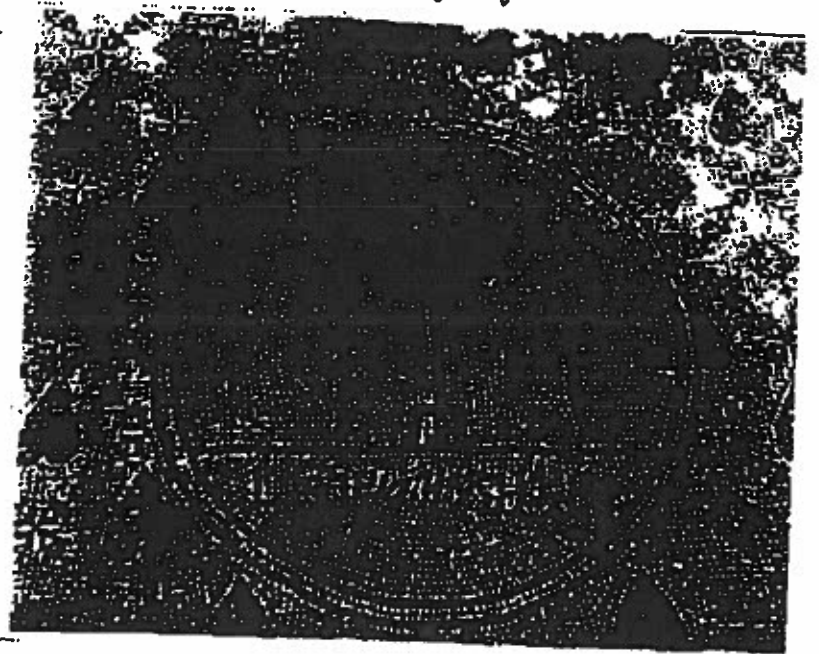

109 (p. 26)

110 (p. 26)

synagogue floor בית כנסת

It is not good what our government does today. Just when we have merited once again the light of Zion that is symbolized by the menorah, [the state] chose specifically the image of the menorah that is on the arch of Titus, which, it appears, was altered by foreigners. . . . And not only this, but an expert in the science of antiquities has testified to me that the menorahs that are formed on the graves in [Jewish] catacombs in Rome . . . are all with three legs, as are all those formed on the mosaics in the remains of ancient synagogues that are in the land of Israel.

י' הרפואה ספר הצדקון שלמה ס' מאיר
(מילאנו-ירושלים, תשס"ג), עמ' 94-95

לא סוד עשה משלוחו היה חכם. שחשב שיהיה טוב לארזה של ציון הממטרלה במנורה, שהיא מוזקת ודוקא את המנרת המסודה שבקשה שיסוס, אשר כמראה חלו בה ידי חיים, ושאינה כלה של שנתה הקודש... ולא זו בלבד אלא שהמיד למי אדם פוסחה כידעת הקדושה (הנכחלות) שהמנורה המסודה על הקברים במקומות שבהם כולן בנה שלש רגלים (השיעורות) וכן כל המנורה המסודה (השיעור) של שיעור המנורה המסודה בארץ ישראל, ולרשלי של זה פלא ולמה ידעם.

לפניהם ב' ידוע ומהו יק"פ

הדגם שלום, "מגן דוד-מלכותו של משה",
למה הוא? מלך שלום, עמ' 163

אך נראה לי שיותר משעשעת הציגות להקטנה קודשה של סמל אומי למקדוה. עשה אותו רשע שקבעו לאות קלון למליוני בני עמם. בסימן זה עברו את דרך היסורים, דרך ההשפלה, והפחיתים והגבורה. בסימן זה נהרגו ובסימן זה עלו. והם אמנם כן יש קרקע המצטיה משמעות למטלים, הריהו כאן (אפשר לטעון: הסימן בו הלכו אל הכליה נאל חרדי המצוי, ראוי להחלישו בסימן של חיים. ואפשר לטעון להיטן: הסימן שנתקשר בימינו ביסורים ותינויים, ראוי הוא שיאיד את דרך החיים והבחיין. ירידה צורך עלייה היא, ובמקום שסלר-הו שם אתה מוכה גדלות.

Yaël Zerubavel, "Antiquity and the Renewal Paradigm: Strategies of Representation and Mnemonic Practices in Israeli Culture," in Doron Mendels, ed., On Memory: An Interdisciplinary Approach

(Oxford, Bern ..., 2007), p 338

The adoption of the menorah, the ancient seven-branched candelabrum, as the official emblem of the state of Israel in 1949, provides an excellent example of an icon that functions as a bridge between the two periods. The selection of this ancient object for the design of the new state's emblem represents the state's claim for historical continuity from antiquity and underscores its role as custodian of the Jewish national memory. The choice of the particular menorah design has an even more resonating meaning: it was modeled after the image of the Second Temple menorah that had been taken away by Roman soldiers and paraded by them in Rome as evidence of their victory over Judea. That image, which was displayed on the Arch of Titus in Rome, encapsulated the loss of the Jews' national honor and their uprooting from their homeland (Handelman and Shamgar-Handelman 1990; Mishori 2000, 139-64). The use of the same menorah design for the state's official emblem can therefore be seen as a symbolic act of restoration of lost national honor. The large menorah monument erected near the Israeli parliament building in Jerusalem constitutes a counter-monument to the historic Arch of Titus. The exiled menorah has been symbolically returned to the land of Israel; it now serves as a central icon of Jewish sovereignty and represents the Zionist renewal paradigm. The two olive branches that flank the state's emblem represent the hope for peace, thus moving from the past toward the future, while preserving a symbolic continuity between the biblical and post-biblical past and contemporary Israel.

עץ רשימות, עמ' 58
בלי הערכה

מי שלא מעריך ומכבד את מה שיש לו, אין לו קצין בדברו ואם חסר בהכרה, חסר בערך הדבר ומאבד אותו. עשו הפסיד את הברכות, לא בגלל המכירה! רק בגלל שבזיה את הברכות - "זיבו עשו את הכבודה".

בראשית כה:כב-כו: תולדות תורה

- כ נַעֲמָד לֹא יְהוֹה נִמְנָר רִבְקָה אִשְׁתּוֹ: וַיַּחֲרָצְצוּ הַכְּנִיזִים בְּקַרְנֵהָ וַתֹּאמֶר
- כ אִם-כֵּן לָמָּה זֶה אֲנִי וְתִלְךָ לְדַרְשׁ אֶת-יְהוָה: וַיֹּאמֶר יְהוָה לָהּ שְׁנֵי גֵימִים
- כ [גֵימִים] בְּבִטְנָהּ וְשְׁנֵי לְאִמִּים מִמֶּעֶיךָ יִפְרְדוּ וְלֹאִם מִלְאָם וְאִמְץ וְרַב
- כ יַעֲבֹד צִעִיר: וַתִּמְלֹאנוּ יְמִיהָ לְלֶדֶת וְהָיָה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ: וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן
- כ אֶדְמוֹנִי בְּלוֹ בְּאֶרֶת שַׁעַר נִקְרָא שְׁמוֹ עֶשׂו: וְאֶחָיו-כֹּן וַיֵּצֵא אֶחָיו וַיְרֹ
- כ אֶחָיו בְּעֶקֶב עֶשׂו וַיִּקְרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְטַק בְּוֶ-שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אִתָּם:
- כ וַיִּנְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֶשׂו אִישׁ יָדָע אִישׁ צִיד אִישׁ שָׂדֵה וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יָשָׁב
- כ אֲהָלִים: וַתֹּאכֵל יִצְחָק אֶת-עֶשׂו בִּי-צִיד וְהָיָה עִתָּה: וַיֹּאמֶר עֶשׂו אֶל-יַעֲקֹב:
- כ נִינֹד יַעֲקֹב נִינֹד תֵּבֵא עִשׂו מִן-הַשָּׂדֶה וְהָיָה עִתָּה: וַיֹּאמֶר עֶשׂו אֶל-יַעֲקֹב:
- כ הֲלֵעִיטְנִי נָא מִן-הָאֵרֶם הָאֵרֶם הִזֶּה כִּי עִיף אֲנִי עַל-כֵּן קָרָא שְׁמוֹ
- כ אֲדָוָם: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב מִכְרָה כִּי־וָאֵת בְּכֹרְתִי לִי: וַיֹּאמֶר עֶשׂו הֲיֵהָ אֲנִי
- כ וְהָלַךְ לָמֹות וְלִמְדוּתָה לִי בְּכֹרְתִי: וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב הַשְׁבְּעָה לִּי כִּי־וָאֵת
- כ לִי לֹא יִמְכַר אֶת-בְּכֹרְתוֹ לַיַּעֲקֹב: וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֶשׂו לְחֶם וְנִינֹד עֲרֻשִׁים
- כ וַיֹּאכַל וַיִּשְׂתֶּה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיִּכּוּ עֶשׂו אֶת-הַכְּבָרָה:
- כ וַיְהִי רָעֵב בְּאֶרֶץ מִלְכָּה הֲרָעֵב הָרִאשׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה בְּיַמֵּי אֲבֹתָם וַיֵּלֶךְ

כז ←

מאורעות אהרן יצק לויני

ויאכל וישת ויקם וילך ויכו עשו את הכבודה... ויש להבין ודאי עיקר ביווי הבכורה
 היה קודם, כשאמר "ולמה זה לי בכורה", או בזה שנאמר "וימכור את בכורתו ליעקב".
 ולמה זה מדגיש הכתוב שבזיה את הבכורה, רק אחד שאכל ושתה?
 נראה לומר, כי מקודם, כשבא עשו מן השדה עיף ורעב אפסר היה למצוא צד זכות
 עליו, שמחמת רעבונו מוכרח היה למכור את הבכורה, כעניין שנאמר (משלי, ו, ל): לא
 יבחו לגנב כי יגנוב למלא נפשו כי ירעב, אבל לאחר שאכל ושתה, לאחר שהשקיע
 רעבונו ונח מעייפותו היה צריך מצונו להציק לו, מה עשית? היה צריך להתוודע
 ולטעון שנכשל, שעשה מה שעשה בגלל רעבונו, אבל הוא לא בן עשה, אלא ויאכל וישת ויקם
 וילך, בלי נקיפת מצונו, בודחשות, כאילו לא אירע ולא כלום, בזה התברר שבזיה את
 הבכורה...

הקומץ רבה פרק שליש מנחת כו

מנחת חינוך

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

ק"ו ה"י פ"א סעפס
פ"א ס"ג סעפס
ל"א ס"ג סעפס

מנחת חינוך

מנחת חינוך

החאה פרק תשיעי ברכות

הער

והפריז... אחריו למרחק ופניו למערב ולא אחריו למערב ופניו למרחק... אחריו למרחק... אחריו למרחק... אחריו למרחק...

מלכות כל מיני פסקין... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

ע"ג... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

ראה שאבת כל סני משקין בכר כועם... מדה וזדקה בו משה ונבחרתו מחול שורה... קדקבן שחרן קיבה ישנה ואף נעדר נעדר... דרשן ישן תעזור נשק הולך לו תנא אמר...

שניהם ישיבים או שניהם נעדרים סוד כח... תניא רבי יוסף הגלילי אומר צדיקים יצאו... טוב שומעין שנאמר ילכבי הלל בקיבוץ... רשעים יצאו רע שומעין שנאמר יצא פושע...

קנינו בינתיים והוא שומעין שנאמר יעמוד לגד... ליטין אביון לרדשע משופשי נפשו אפר... רבא כנון אנו בינתיים אפר ליה אביי לא... שביק כד די לכל בריה ואמר רבא לא...

אמר רבי יוחנן... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

בן דוסא לארחב בן עמי העולם הזה ולרבי... תניא בן דוסא העולם הבא: והאגבה את... אלהך: תניא ר' אליעזר אומר אם... נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך...

נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך...

מערב שבת למדן כנסת... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך...

למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך... למה נאמר בכל נפשך למה נאמר בכל נפשך...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

בחדים אכחו לו ספני רשות שמכיון עליו בני אדם אמר להם רצונכם... שחוקלו ליבשה תהיה אני ואדם כשם שהיה אבתי עם אבותיכם אמרו לו אתה הוא שאמרתי עליך... פקח ונבנה לא פקח אתה אלא מפש אתה ומה במקום הזהות או מחרואן במקום סחנתו על ארת...

אם אנו חולכים ובמבליים מנה עאבו אמרו לא הו ימים מעשים עד שחפסוהו לרע והבשוהו בבית... האחרים והפס לפנים בן יהודה והבשוהו אצלו אמר לו פנים כי הביאן לכאן אמר ליה אשרך רבי... עקבא שנחפסת על דברי חזיה אי לו לפנים שנחפסת על דברים במלים בשעה שהוציא את ר' עקבא...

לחניה זמן קיש היה והו סודקס את בשח במסוקת של בחול היה מקבל עליו קול מלכות שמים... אמרו לו חלסדיו רכשו עד כאן אמר להם כל ימי דיותי מצמער על פסוק זה בכל נפשך אמילו נטל... את נשמתך אחרת מדי יבא לדי האקייפו ועכשו שבא לדי לא אקייפו היה סאריך באלד עד שצונה...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל... אפי' אין נמשך ממנו דרך המסל...

קדש לחנוכה אש קמ

ירחם ויאמר די לצרותנו ורשיענו תיכף ומיד מצתה וער עולם. הטעם שאיש כזה נפגם באמונתו מיסודים של זמננו יותר, הוא משום שעצמותו ויסודיו נוגעים לו יותר, וכן אומר תאיש שרק מפני שדואה אנשים מולתו מעונים כיצד נרצע, והאמת ונא שדואג ומצטער על יסודי אנשים מולתו מישראל אבל מ"מ בתוך תוכיותו התפעלותו היתירה עד כדי להפגם היו ולהקשות קושיה הוא מפני שפחיתא שגם הוא ח"ו לא יגיע אל המצב הנורא שדואה בולתו, והוא הדבר שאמרנו שצדקים לססור את נפשו תצמנתו ונגיעותיו, ואו לא תפגם אמונתו ויאמין באמונה שליטה שהכל בצדק ובאהבת ד' לישראל.

ולפי מצבנו הקטן אפשר זהו רמז הענין שתלמיד ר"ע שאלו אותו רבינו עד כאן והשיב להם כ"י הייתי וכו' בכל נפשך וכו', שעמ"פ נדעה קרשית העולם וכ"י שייך שתלמידו הק' ישאלוהו עד כאן, הוא כל איש ישראל מוכן לססור נפשו לד', וכן נבין נא למה השיב להם מעצמו כל ימי הייתי מצטער וכו' ולא ענה להם את הפסוק בלבה, ככל נפשך אפילו הוא נטל את נשמתך, ולהגיל אפשר פרמז למצבו שתלמידיו שבאמת הצטערו כיצד על מיתת רבם הגדול, עלה בלבם שאלת משה רבינו זו תודה וזו שכרה, וראו שח"ו לא יתרחק ולא תפגם אמונתם מזה, ודצו שרבע החוק באמונתו הגדולה ידבר עמום איה דיבדדים ועייני ישפיע בהם אמונה, ושאלוהו רבינו ע"כ, ר"ל רבינו יבא עד כאן למצב של הריגת ובאותן מד כזה, והאשר שלכן לא פירשו את שאלתם באר הישב רק ברמז רבנו ע"כ, מפני שכבר אמר ד' למשיך על זה שתוק, ור"ע הבין שכונתם שישפיע בהם מאמונתו, לכן דיבר להם מעצמו ומדרגותיו כל ימי הייתי וכו', ותכשו שבה לידו וכו'.

והנה או שלא היתה הגדרה רק על עשרה זרימ בלבה, לכן בקשו לתחזקת אמונה ע"י שידבר עמם ר"ע, משאיכ עתה שתגזרות רעות הם על כל ישראל ח"ו, או מוכן כמצפן צריכה אמונתנו לתחזק, כי נדע מהרב וצוקיל שלכן גם איש הפחות מישראל מוכן לססור נפשו לד' בעת גסיון, אף שלתחזק על יצרו קשה לו, מפני שבאים או לכבוד את גיצוק נשמתו בכפירה ר"ל תייני מתחזקת ומתגברת כגורע, לכן אילו ח"י, כ"א נתון אל לבו שלא על שולתו ולא על שעשינו רצ לשות ארט

אש לחנוכה קדש קלט

רואים כעת גם כן אלו שהיו תמיד מאמינים שלמים, אחדים פרטים מהם נפגמה האמונה אצלם, ומקשים לאמור, למה עזבתנו, ואם כ"י לקרב אותנו לתורה ועבודה מיסודים אהנו, זה אודכה תגורה וכל קדש נאדם וכו', והנה אם מדבר איש הישראלי זאת בלשון תפילה וחזנותים, בשפית לבו לפני ד', טובה היא, אבל אם ח"ו מקשה קושיות, ואפילו אם אינו מקשה רק אמתנו בפנימיות לבו נפגמה ח"ו, או השם ישמרנו.

והאמונה היא יסוד הכל, כשהיא ח"ו נפגמה אצלו אז ח"ו נקרע הוא ונתרוק טמנו ית', והשמות שנגזרות בגיהנם שכוח בתשובה, וכשעולות מגיהנם עולות טהורות ומזוככות, ומקיים אנו לר' שגם אותם המתיםים ביסודים אלו יעלם ד' מוזכרים וקדושים אליו ית', אבל מי שאמתנו נפגמה דמשה לגשמה שנתירה בגיהנם ר"ל ועוד הוסיפה שם חטא על פסע, ואור איהו ומן כשהיא רואה איצ באותן החטאים, שואלת עצמה, מה הועילי בכל יסודי אם כל הזמא כי כבתחילה

ובאמת מה מקום לקושיות ח"ו ולשאלות, הן אמת שיסודים כמו אלו שאנו טובלים עתה באות רק אחת לכמה מאות שנים, אבל מ"מ איך זה נרצה להבין את מעשי ד' אלו, ולהפגם ח"ו כמלא נבין אותם אם גם קלח אחד של עשב שעשה ד' לא נבין, ומכש"כ שנמש לא נשיג וכש"כ את מלך וכש"כ את דעתו ית', ואיך זה נרצה בדעתנו להבין מה שהוא ית' ויתעלה ידע ומבין, ולמה זה נפגם איש כזה מיסודים אלו כעת יותר מכל היסודים שעברו על ישראל מאז, למה בשלמד בפסוק גמרא ומדרש ושמע מצרות ישראל מאז ועד עתה לא נפגמה אמונתו ועתה נפגמה, כי אלו האנשים שאוטרם שיסודים כמו אלו עוד לא היו לישראל טועים הם, בחורבן בהמ"ק נביתו וכו' ח"ו כמו אלו (*). ד'

(* הג"ח: רק כחצרות שהיו עדי שלחי דשנת תש"ב היו כבר, אבל כחצרות משונות, ומיתות רעות ומשתת, שהדרשו הרשעים הרוצחים המשוטים עלינו בית ישראל, משלהי תש"ב, לפי ידיעתי בדברי ח"ל וכדברי הימים אשר לישראל בכלל, לא ח"י כמותם, וד' ירחם עלינו ויצילנו מידם כהרף עין. — יום ועש"ק י"ח פליו תש"ג. המחבר.)

them by bands!'"⁷ Now it came to pass that as they passed through the towns where Jews dwelled, they said to one another: "Look average ourselves on the Ishmaelites, when here, in our very midst, are the Jews—they whose forefathers murdered and crucified him for no reason."⁸ Let us first avenge ourselves on them and exterminate them from among the nations so that the name of Israel will no longer be remembered, or let them adopt our faith and acknowledge the offspring of promiscuity."¹⁰

When the Jewish communities became aware of their intentions, they resorted to the custom of our ancestors, repentance, prayer, and charity.¹¹ The hands of the Holy Nation turned faint at this time, their hearts melted, and their strength flagged. They hid in their innermost rooms to escape the swiftness of the sword. They hid in themselves to great endurance, abstaining from food and drink for three consecutive days and nights, and then fasting many days from sunrise to sunset, until their skin was shriveled and dry as wood upon their bones. And they cried out loudly and bitterly to God. But their Father did not answer them; He obstructed their prayers, concealing Himself in a cloud through which their prayers could not pass, and He abhorred their tent, and He removed them out of His sight—all of this having been decreed by Him to take place "in the day when I visit";¹² and this was the generation that had been chosen by Him to be His portion, for they had the strength and the fortitude to stand in His Sanctuary, and fulfill His word, and sanctify His Great Name in His world. It is of such as these that King David said: "Bless the Lord, ye angels of His, ye almighty in strength, that fulfill His word," etc.¹³

That year, Passover fell on Thursday, and the New Moon¹⁴ of the following month, Iyar, fell on Friday and the Sabbath. On the eighth day of Iyar, on the Sabbath, the foe attacked the community of Speyer and murdered eleven holy souls¹⁵ who sanctified their Creator on the holy Sabbath and refused to defile themselves by adopting the faith of their foe. There was a distinguished, pious woman there who slaughtered herself in sanctification of God's Name. She was the first among all the communities of those who were slaughtered. The remainder were saved by the local bishops without defilement [i.e., baptism], as described above.¹⁷

On the twenty-third of Iyar they attacked the community of Worms. The community was then divided into two groups; some remained in their homes and others fled to the local bishop seeking refuge.¹⁸ Those who remained in their homes were set upon by the steppe-wolves who pillaged men, women, and infants, children and old people. They pulled down the stairways and destroyed the houses, looting and plundering; and they took the Torah Scroll, and trampled it in the mud, and tore and burned it. The enemy devoured the children of Israel with open maw.

Seven days later, on the New Moon of Sivan,¹⁹—the very day on which the Children of Israel arrived at Mount Sinai to receive the Torah—those Jews who were still in the court of the bishop were subjected to great anguish. The enemy dealt them the same cruelty as the first group and put them to the sword. The Jews, inspired by the valor of their brethren, similarly chose to be slain in order to sanctify the Name before the eyes of all, and exposed their throats for their heads to be severed for the glory of the Creator. There were also those who took their own lives, thus fulfilling the verse: "The mother was dashed in pieces with her children."²⁰ Fathers fell upon their sons, being slaughtered upon one another, and they slew one another—each man his kin, his wife and children; bridegrooms slew their betrothed, and merciful women their only children. They all accepted the divine decree wholeheartedly and, as they yielded up their souls to the Creator, cried out: "Hear, O Israel, the Lord is our God, the Lord is One." The enemy stripped them naked, dragged them along, and then cast them off, sparing only a small number whom they forcibly baptized in their profane waters. The number of those slain during the two days was approximately eight hundred—and they were all buried naked. It is of these that the Prophet Jeremiah lamented: "They that were brought up in scarlet embrace dungfills."²¹ I have already cited their names above.²² May God remember them for good.

When the saints, the pious ones of the Most High, the holy community of Mainz, whose merit served as shield and protection²³ for all the communities and whose fame had spread throughout the many provinces, heard that some of the community of Speyer had been slain and that the community of Worms had been attacked a second time,²⁴ and that the sword would soon reach them, their

waiting, but we did not understand a word of what was being said. We returned dismayed to our house—for it was close to the synagogue. Upon hearing this, we cried out: "Ah Lord God! Will Thou make a full end of the remnant of Israel?"⁵¹ Then they went and reported the occurrence to their brethren who were concealed in the court of the count and in the bishop's chambers, and all knew that this decree was of God. Thereupon, they, too, wept exceedingly, declaring themselves ready to accept God's judgment, saying, "Righteous art Thou, O Lord, and upright are Thy judgments."⁵²

On the New Moon of Swan, Count Emicho,⁵³ the oppressor of all the Jews—may his bones be ground to dust between iron millstones—arrived outside the city with a mighty horde of errant ones and peasants. They encamped in tents, since the gates of the city were closed, for he, too, had said: "I desire to follow the stray course." He was made leader of the horde and concocted a tale that an apostle of the crucified one had come to him and made a sign on his flesh⁵⁴ to inform him that when he arrived at Magna Graecia, he [Jesus] himself would appear and place the knigly crown upon his head, and Emicho would vanquish his foes. This man was chief of our oppressors. He showed no mercy to the aged, or youths, or maidens, babes or sucklings—not even the sick. And he made the people of the Lord like dust to be trodden underfoot, killing their young men by the sword and disemboweling their pregnant women. They encamped outside the city for two days.

At this time, when the evildoer arrived at Mainz on his way to Jerusalem, the elders of the Jewish community approached their bishop, Ruthard,⁵⁵ and bribed him with three hundred *zektum* of silver. Ruthard had intended to journey to the villages that were subject to the authority of the bishops, but the Jewish community came and bribed and entreated him, until they persuaded him to remain in Mainz, and he took the entire community into his inner chamber, with the words: "I have agreed to aid you." The count, too, declared: "I also wish to remain here in order to help you, but you will have to provide all our needs until those who bear the symbol have passed"; and the community agreed to these terms.

The two of them—the bishop and the count—thereupon acceded to the request of the Jews and said: "We shall die with you or remain alive with you." The community then said: "Since these two

who are close to us have granted our request, let us now send our money to the evildoer Emicho, and give him letters of safe conduct so that the communities along the route will honor him.⁵⁷ Perhaps the Lord will intercede in His abundant grace and cause him to refrain from his present intentions. It is for this very purpose that we have generously expended our money, giving the bishop, his officers, his servants, and the burghers about four hundred *zektum* of silver." We dispatched seven pounds of gold to the evil Emicho—so as to aid ourselves, but it was of no avail whatever, and up to the present time we have had no respite from our affliction. We were not even comparable to Sodom and Gomorrah; for in their case they were offered reprieve if they could produce at least ten righteous people, whereas in our case not twenty, not even ten, were sought.⁵⁸

On the third day of Swan,⁵⁹ a day of sanctification and abstinence for Israel in preparation for receiving the Torah, the very day on which our Master Moses, may he rest in peace, said: "Be ready against the third day"⁶⁰—on that very day the community of Mainz, saints of the Most High, withdrew from each other in sanctity and purity, and sanctified themselves to ascend to God all together. Those who had been "pleasant in their lives . . . in their death they were not divided,"⁶¹ for all of them were gathered in the courtyard of the bishop. God's wrath was kindled against His people, and He fulfilled the intention of the errant ones, who succeeded in their purpose; and all our wealth did not avail us, nor did our fasting, self-affliction, lamenting, or charity, and no one was found to stand in the breach⁶²—neither teacher nor prince—and even the holy Torah did not shelter its scholars. "And the daughter of Zion was shorn of all her splendor,"⁶³—this refers to Mainz. Silenced were the voices of the leaders of the flock, "those who wage war,"⁶⁴ they that sway the many to righteousness; and silenced was the city of praise, the metropolis of joy, which had generously distributed great sums of money to the poor. An iron stylus writing upon a folio would not suffice to record her numerous good deeds extending back to ancient times—the city in which there were to be found simultaneous Torah and greatness and riches and glory and wisdom and modesty and good deeds, where "prohibition was added upon prohibition"⁶⁵ so as to assure scrupulous adherence to the teaching of the Talmud; now this wisdom was completely destroyed, as

לקרותו ביום ראשון של שבעה, כדלקמן בסנהג שבועי, ומי שצולה לטי שירצה
בשרשה כי תנא. חיוב הוא לקרותו ביום ראשון של ראש השנה, כאשר תמצא לקמן
בסנהג ר"ה.

צ"ח מתענין הענין נדרה תתני' ככז אייר' וכו' אייר קודם סנהג מחליטין משה
והרבות ומכסאות, כדלעיל כמי' כ"א, וסניח' שם אמילו בשבת עד אחר ר"ח סיון,

כאשר תמצא לקמן בסנהג חודש סיון. וכל מה שרנילו לענו בביה פסוקי דמרה
ותפלה, טתה סקצין וזקול נמוך יותר משאר ימי החול, אבל לא בניגון של פ' באב.

רק בקול נמוך. ואומרים מליחות בכ"ג, יום ותענית, ואילו חן: " אלדי רבת' (ס)
אלדים אל דמי אל נקשרי' (א) אלדים אל דמי דמי' (ב) פומון, למה " תעמוד

ברחוק, אם יש ברית, פומון אלדינו אל שדי'. תמאנו, אלה אנכר'. ואומרי' תפסקי'
בסנהג פה, כאשר תמצא לקמן בימי הסליחות סוף חודש אלול א"ת'. ואומרי' וכו'

לנו זכר, עד תבא לפניך. ואומרי' אנה הבם עם הפסוקים המתחילין בקול', ותורין
לומר אנה תבא לפניך זכר, ודודי זכר, ע"ג. ואומרי' תתנו, משוד עייס", שומר

ישראל', וקורין ויחל, ומוכירין נשמות הקדושים העושים מה קק ורמישא בו כיום
בגורת תתני', אב הרחמים, יהללו בניגון אב הרחמים. כשיתואר מביה העלכין לבית

החיים ומסבכין אותה, וכשמיני' לקברי הקדושים אומרי' תתנית הסיסורי' לך' י"י.
למנחה בין בחול בין בערב שבת קורין ויחל וספמירין דרשוני'. איה אב הרחמי'

למנחה י"י, מעריב, ככל מעריב דימי חול. אם הוא ערב שבת אין משליטין התענית.
אין עשין משתאות ושמתות" מבי' אייר' עד אחר ר"ח סיון, אבל שעתה סנהג

כנת מילה ופרוק חכן וכדומה עשין כמנתנם, ואין סנהג, ואוכלין ושותין ושמתים
שם לשם סנהג.

בשבת שבת ב' בגורת, והוא שבת דביעי' אחר ר"ח אייר, אין לובשין סרבל של
שבת רק בשל חול, אנשים ונשים, והעשים משימין שלייר'". בראשם ככל שאר

שבת, ומתעמטין במליה של שבת וכתונה לכן ובתי צחאר לכן. בדכו של ליל ר' ושל
שחרי' בניגון של שבת, רק שמתחין וסקצין הניגון. ברוך שאמר בניגון של חול,

פסוקי דמרה בניגון של חול, ואומן אחד לבד, לא שני' בחליטין פסוק, עד נשמת, ואומר נשמת
יעבור מתחיל בניגון של שבת, ואומר או בחליטין פסוק, עד נשמת, ואומר נשמת

בככל שבת רק מקצר בניגון". הכל יודק בניגון מיוחד לאותו שבת. לאל אשר שבת.
וסקצין ברכת קיש, אבל לא בניגון של פ' באב, עד וליחדך באהבה, ואו אומרי'

אותך כל היום קיועו, וולת, אלדים באונינו שמענו, כדלעיל במ' צ"ד. יקום פורקן
ומכריבין תחודש ומוכירין נשמות, ונשמות הקדושי' משה קק ורמישא של נדרות,

ואח"כ נשמות הקדושים מנידום כל המעלות וכל המעלות של נדרת תתני', מה
שאין בכל השבתות שמכריבין בהן חתודש שאין מוכירין נשמות והיום מוכירין

ואומרי' מי שברך לקהל ככל השבתות, אשרי, ואח"כ אב הרחמי', יהללו בניגון אב
הרחמי', ומחירי' הסית' למקומה. פוצף ככל סוסף השבתות, רק שמתחין וסקצין".

סנהג חודש סיון

צ"ט בראש חודש סיון מתענין הענין ציבור'. ואומרי' סליחות אילו: אל ימעט' (א)
את הקול' (ב) פומון, " שמעה, ואומרי' אל סלך בין פומון לחמאנו, מה שאין כן

בשאר ימי סליחוי', מלבד י"ב שאומרי' ניכ אל סלך בין פומון לחמאנו, אם יש ברית
אומרי' המוסון אלדינו אל שדי'. חמאנו, אליך צודי כפי'. וכו' לנו, וידד ע"ג. סנהג

הפסוקי תמצא בימי סליחוי' בסוף חודש אלול א"ת'. ותשין ברבנו ערבית ושחרי'
בניגון של חול, לא בשל ר"ח. אין תחון אומר ענינו שחרי' וכן במנחה, לא תחון ולא

הקול אומרי' ענינו', ולא ברכת כתני' למנחה", אבל אומרי' שים שלום למנחה י"י.
וקורין ויחל למנחה וספמירין דרשו למנחה. סוסף ככל מוססי ר"ח, ותולכין לבית

החיים ביציאת מביה שחרי', ותלכין על קברי י"ב פרנסי', ואומרי' על קברם
תודיענו של קדושים, אין מסבכין".

שנה אחת אחר חצות, דחיינו ארם א' אייער, קורין לביה, ואמר הכפמרה
מוכירין נשמות הקדושים שנתנו כאן בו כיום". אב הרחמים י"י, יהללו, בניגון אב

הרחמים. אחר פנחה אין מתחילין חכף מעריב כמו בשאר ימים, רק כל אחד העלך
לביתו, ואוכלין ושותין", ונהנין קצת להרבות כסעודה, ואומרי' יעלה זכא בברכת

המון. ומאחרין לכא לביה לפנחה שנה אחת יותר מכשאר הימים. כנתן בשאר ימים
קוראין לביה ארם ו אייער י"י, והיום למעריב קוראין ארם ו אייער י"י. והחון מתחיל

הוא רחום, ומתחילין מעריב ככל ימי החול.
וטרם שהולכין לביה למעריב ססיר השקש משה ומכסאות וברכת של פ' באב,

כאשר היו שם מבי' אייר' עד היום י", ומשים משה וברכת ומכסאות על ימים שאין
אומרי' ב' תחון.
ק אם הל ר"ח סיון בערב שבת, או סמתנים ב' שנת יותר, דחיינו עד ג' אייער י'
וקורין לביה, ונהנין כדלעיל, ומתחילין חכף מעריב של שבת'. ומשימין פרוכת

21. Worms, Jewish cemetery, "Rabbis' Valley," with the tombstones of the Bacharach family at center and a memorial plaque for the twelve *parnasim* on the cemetery wall at left. Photograph by the author, 2001.

סימן 1

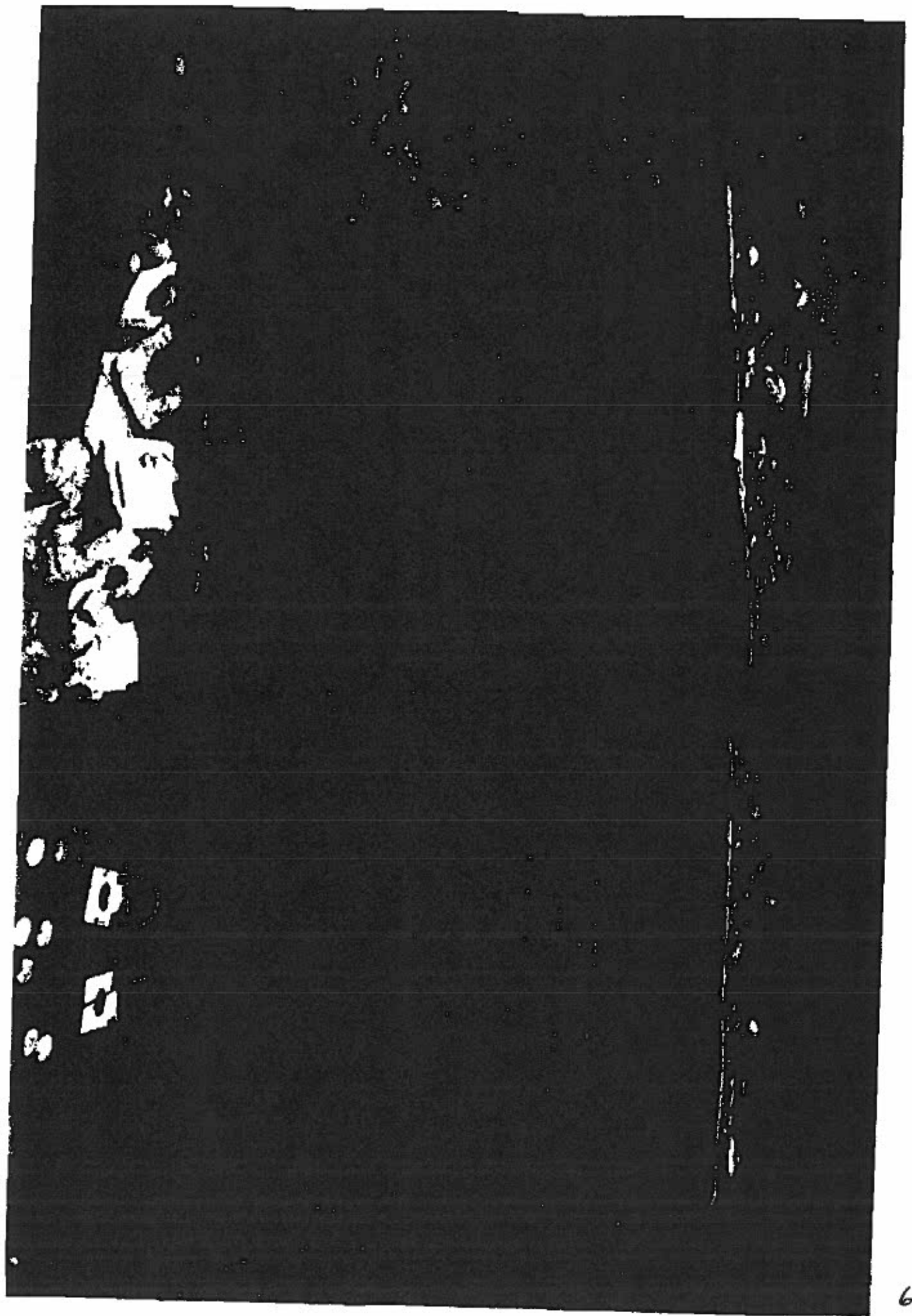
דין המאבד עצמו לדעת כדי שיבא

לקבר ישראל.

שאלה: כיום 1 מרחשון שנת תש"ב יומים לפני התורכן הנורא של נימו קובנא, שעה שלעינינו תוכלו כעשרת אלפים איש, אנשים נשים ומפ' להכריעם למבח וכל אחד מיושבי תגימו ציפה לקץ חמר עת שזרוע תרשע של תנדים הארורים תונף עליו באכזריות ותכריתו מארץ תחיים, אז בשעה מרומת זו בא אלי בעת"ב אחד מנכברי העיר ינוע באנחתו ודמעתו על לחיו וברוכ שיחו אמר לי כי נפשו היא בשאלתו, כי איככה יוכל לראות ברעה אשר ימצא את משפחתו, אשתו וכניו וכניו בניו, שיתכן מאד שיומכחו לנגד עיניו כדי להגדיל את צערו ויסוריו, שהרי הרוצחים הגרסנים פנתגם חיה להתענג על היסורים והצער של קרבנותיהם ולכן תיו נהגים לתרוג את חכנים לעיני אבותיהם ואת הנשים לעיני בעליהם ורק אחרי שחיו משיבעים את זעמת הסת הרצה שכתוכם שרתחה בקרבם ונפשמ תתענגה על זעקת המעונים החמומתים, רק אז תיו שולחים יד כראשי המשפחה, ולכן מכיון שאין בכחו לעמוד בפני יסורי הנפשות האתוכות חזיקרות לו מכל יקר, ובלי ספק שלבו יתפלץ בקרכו ונפשו תצא ממנו בראותו זאת, לזאת שאלתו היא אם מותר לו לקרב את קצו ולשלוח יד בנפשו אשר לא כדת ובלבד שלא יראה בעיניו באכדן בני ביתו. ונוסף לזה הוא עצמו לא יומת במיתה משונה תוך יסורים גדלים על ידי הרוצחים הארורים ימה שמם תם יזכה לכוא לקבר ישראל בבית הקברות שבנימו קובנא.

ה' אפרים אפרן
 אלת ממחנתק"פ
 חלקן א'

תשובה, תודג את עצמו בשעה שדעתו מיושבת עליו דבר זה אמוד תוא מדאורייתא כדכתיב ואך את דמכם לנפשותיכם אדרשו. ועי' בביר

I. Das Epitaph R. Meir's von Rothenburg.

מהר"ם רבנא מאיר מי"ט
 צ"ח הלוי לראש מרנא
 ורבנא מאיר בן הר"ר רבי
 ברוך אשר תפשו מלך רומי
 בארבע ימים לידה תמוז שנת
 5 ארבעים ושש לאלף הששי
 ונפטר בתפישה י"ט באייר
 שנת חמשים ושלוש ולא ניתן
 לקבורה עד ארבע ימים לידה
 אדר שנת ששים ושבע לאלף
 10 הששי תהא נפשו צרודה
 בצרור החיים עם צדיקי עולם
 בן עדן אא סלה

II. Das Epitaph Süsskind Wimpfen's

המצבה הזאת הוצבה
 והוצבה לראש הנדיב
 ר' אלכסנדר ב"ר שלמה הנפטר
 5 ביום צום כיפור ב"ז ה' ונקבר י"ז
 אחד עשר בתשרי ששים ושמונה
 לאלף הששי ואשר מלאו לבו
 והשם אינה לידו לעשות מצוה רבה
 ולפדות את מורינו רבנו מאיר
 10 בן הרב ר' ברוך מבלא אשר היה תמום
 אחרי מותו כמה שנים עד שנאמנה
 הנדיב ופדאו וזכה להקבר בצידו
 הימנית יהי רצון שישים בצידו
 בישיבת ינת ביתן עם צדיקי
 עולם אאא סלה

השכה משגי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים:
 א וּלְנַעֲמִי מִיַּדע [מזרע 7] לְאִישׁוֹה אִישׁ גְּבוּר חַיִל מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ
 ב וּשְׁמוֹ בְּעוֹ: וְהָאָמֶר רות המואביה אל נעמי אלקה נא השדה נאלקטה
 ג בְּשִׂבְלִים אַחַר אֲשֶׁר אִמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ וְהָאָמֶר לָהּ לְכִי בְּתִי וְתִלְקֵה
 ד וְתִבּוֹא וְתִלְקֵט בְּשָׂדֵה אֲחֵרֵי הַקְּצִירִים הִנֵּה מְקוֹמֵה חִלְקַת הַשְּׂדֵה לְבַעַז
 ה אֲשֶׁר מִמִּשְׁפַּחַת אֱלִימֶלֶךְ: וְהָיָה בְּעוֹ בָּא מִבֵּית לָחֶם נִיאָמֶר לְקוֹצְרִים
 ו יִהְיֶה עִמָּכֶם נִיאָמְרוּ לוֹ יִכְרַכֶּךָ יִהְיֶה: נִיאָמֶר בְּעוֹ לְקַצֹּר הַנֹּצֵב עַל־
 ז הַקְּצִירִים לְמִי הִנְעִירָה הַנְּאֻת: וַעֲזוֹן הַנֶּעֶר הַנֹּצֵב עַל־הַקְּצִירִים נִיאָמֶר
 ח נַעֲרָה מוֹאֲבִיָּה הִיא הַשְּׂכֵה עִם־נַעֲמִי מִשְׁגֵי מוֹאֲב: וְהָאָמֶר אֶלְקִטְהָ נָא

פ' טו

א וַעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל נִכְרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּחַגְּמוּ יְהוָה בְּיַד־מֶדֶן שְׁבַע שָׁנִים:
 ב וַתָּבֹא יַד־מֶדֶן עַל־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי מֶדֶן עֲשׂוּ־לָחֶם וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־
 ג הַמִּנְהַרְזוֹת אֲשֶׁר בְּנָדָוּ וְאֶת־הַמַּעְרֹת וְאֶת־הַמַּצְרוֹת: וְהָיָה אִם־נִכְרַע
 ד יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מֶדֶן וַעֲמַלְק וּבְנֵי־קָדֶם וְעָלוּ עֲלֵיו: וַיִּחַגְּמוּ עֲלֵיהֶם נִישְׁחִיתוּ
 ה אֶת־יְבֹל הָאָרֶץ עַד־בּוֹאֵן עֲזָה וְלֹא־יִשְׁאִירוּ מִחַיָּה בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה
 ו נִישׁוּר וְחִמּוּר: כִּי הֵם וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלֹ וְאֶתְלִיָּתָם יִבְאוּ [וְיָבֹאוּ 7] כְּרִי־
 ז אַרְבָּה לְיָב וְלָחֶם וְלִגְמֻלֵיהֶם אֵין מִסְפָּר מִכֹּאֵן בְּאָרֶץ לְשַׁחֲתָה: וַיָּבֹל
 ח יִשְׂרָאֵל מֵאֵד מִפְּנֵי מֶדֶן וַיִּזְעַקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה: מִיָּהּ כִּי־וַעֲזָבוּ
 ט בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה עַל אֲדוֹת מֶדֶן: נִישַׁלַח יְהוָה אִישׁ נָבִיא אֶל־בְּנֵי
 י יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָחֶם כַּה־אָמַר יְהוָה וְאֶלְכֶם יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי הַעֲלִיתִי
 יא אֶתְכֶם מִמִּצְרָיִם וְאָצִיא אֶתְכֶם מִבֵּית עַבְדִּים: וְאָצִיל אֶתְכֶם מִיַּד מִצְרָיִם
 יב וּמִיַּד כָּל־לְחֻצֵיכֶם וְאֶגְרַשׁ אוֹתְכֶם מִפְּנֵיכֶם וְאֶתְנַה לָּכֶם אֶת־אֶרֶצְכֶם:
 יג וְנִיאֲמַרְהָ לָּכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִירָאוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַתְּאֻמֹּת אֲשֶׁר
 יד אַתֶּם יוֹשְׁבִים בְּאֶרֶצְכֶם וְלֹא שִׁמְעַתֶּם בְּקוֹלִי: וַיָּבֹא
 טו מִלְאָךְ יְהוָה נִישַׁב פִּתְחַת הַהַלְהָ אֲשֶׁר בְּעַפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ אֲבִי הַקְּצִירִי
 טז וַיִּגְדַּעוֹן בְּנֵי חֲבֵט חֲטִים בְּהַת לְחָטִים מִפְּנֵי מֶדֶן: וַיָּבֹא אֵלָיו מִלְאָךְ
 יז יְהוָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה עִמָּךְ גְּבוּר הַחַיִל: וַיֹּאמֶר אֵלָיו גִּדְעוֹן כִּי אֲדֹנָי
 יח נִישׁ יְהוָה עִמָּךְ וְלָמָּה מִצְעָתְךָ כָּל־זֹאת וְאֵיךָ כָּל־נַפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר
 יט סִפְרָתְךָ לִנְי אֲבוֹתֶיךָ לֵאמֹר הִלֵּא מִמִּצְרָיִם הַעֲלֵנִי יְהוָה וְעַתָּה נִישְׁעֲבוּ
 כ יְהוָה וַיִּתְּנֵנִי בְּכַף מֶדֶן: מִפֶּן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לָהּ בְּכַתֶּךָ הִיא וְהַשְׁעֵת
 כא אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מֶדֶן הִלֵּא שְׁלַחְתִּיךָ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו כִּי אֲדֹנָי כַּפְּךָ
 כב אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְהָיָה אֵלֶיךָ נִשְׁלַח בְּמַנְשָׁה וְאֲנֹכִי הַצֵּעִיר בְּבֵית אָבִי:
 כג וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהָיִית אֶת־מֶדֶן כְּאִישׁ אֶחָד: וַיֹּאמֶר
 כד אֵלָיו אִם־נָא מִצְאֵתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְעָשִׂית לִי אוֹת שְׂאֵתָה מִדְּבַר עַמִּי:
 כה אֶל־נְאֻם תִּמַּשׁ מִזֶּה עַד־בָּאִי אֵלָיךָ וְהִצַּאתִי אֶת־מִנְחָתִי וְהַנְחֵתִי לְפָנֶיךָ
 כו וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי אֲשַׁב עַד־שׁוֹבֶךָ: וַיִּגְדַּעוֹן כָּא נִיעַשׁ גְּדִי־עוֹיִם וְאִי־פֶתֶל קָמַח
 כז מִצֹּת הַבָּשָׂר שֵׁם בְּסֹל וְהַמְרַק שֵׁם בְּפִרְוֹר וַיִּצָּא אֵלָיו אֶל־פִּתְחַת הַהַלְהָ
 כח וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִלְאָךְ הַהַלְהָיִים קַח אֶת־הַבָּשָׂר
 כט [וַיִּגַּשׁ]: וְאֶת־הַמִּצֹּת וְהַנֹּחַ אֶל־הַסֹּלַע הִלְו וְאֶת־הַמְרַק שִׁפּוֹר נִיעַשׁ כֵּן: נִישַׁלַח
 ל מִלְאָךְ יְהוָה אֶת־קַצֶּה הַמִּשְׁעָנֹת אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיָּבֹעַ בְּבָשָׂר וּבְמִצֹּת וַיַּעַל
 מא הָאֵשׁ מִן־הַצּוֹר וַתֹּאכַל אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמִּצֹּת וּמִלְאָךְ יְהוָה הִלְו
 מב מִעֵינָיו: וַיָּבֹא גִדְעוֹן כִּי־מִלְאָךְ יְהוָה הוּא וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֶתְהָ אֲדֹנָי יְהוָה
 מכ כִּי־עַל־כֵּן רָאִיתִי מִלְאָךְ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים: וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה שְׁלוֹם לָךְ
 מד אֶל־תִּירָא לֹא תָמוּת: וַיָּבֹן שֵׁם גִּדְעוֹן מִנְבֹל לְיְהוָה וַיִּקְרָא־לוֹ יְהוָה
 מה שְׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה עוֹלָמוֹ בְּעַמְּכָת אֲבִי הַקְּצִירִי:
 מו בְּלִילָה הַהִוא וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה קַח אֶת־פְּרִי־הַשּׁוֹר אֲשֶׁר לְאֹבִיד וּפְרִי הַשְּׂנִי

לפי כח

ותעלה קדוה כדיותי בדרג שפתיך כי אמיש אחרית חתונתך לא תכרת: אמר פיראת יהיה כל היום: כי אמיש אחרית חתונתך לא תכרת: שמע אמתה בני וקבם ואשר בדרג לבך: אל יהי בקבאי יין בזללי כשך למו: כי סבא חולל יגרש וקרעים חלפים נוקדה: שמע לאבדי זה זלגה ואל תחבו כי יקנה אמה: אמת קנה ואל תמכר חקמה ומסור ובינה: סגול יגול [ויגיל יגיל] אבי צדיק יולד [ויולד] חכם וישמח [וישמח] בן: וישמח אביו ואמו [ותגל וזלדפה]: תגה בני לבך לי [ועניד דרכי] תרענה [תצרנה]: כי שונה צמקה וונה ובאר צרה נכרה: אף היא קנתה פארב ובוגלים בארם חוסף: למי איו למי

ישעי כי נז יצר ססוך תגד שלום ואמר ומשלי כי נז כים ואל תבחו כי זקנה אמן אמרו למעלה שותקנו שיהא אדם שואל שלום חברו בשם אמתו רבנן) אם אתה רואה שארץ חסון ונטשך והלות אל תאמר שזו התקנה היתה בימות הראשונים וכעת מלכותם עכשיו אנהו נבזים וכשהוקן הדבר אין אנו מאמינים הייבין בתקנה זו היו הכתובים בתחלה עינים אתה כל ברכה וברכה כדרך ה' אלהי ישראל מן העולם וכששמעו המינים אמרו אין עולם אלא אחר וכשדאו הכתובים שנשביל כן נתמטטה האמונה של עולם דבא התקינו שיהו אושרים מן העולם ועד העולם כלום מן העולם הזה ועד העולם דבא ובשביל כבוד המקום חסרו והתקין שיהיה וחסיסו ויצר העולם בריב דם בא לו כדן (ישעי מים עינים) איבעית איפא עת לעשות לה'

ענת מל"ם וקפוע מן ענת מ"י זמן אמת) כפי במה שדליקין במה המכנה (שמע ליה) וזהו אמנות עתך (ישעי ליג) ה אמנות זה סדר דעים שבאמונה תלוי המעשה שיעשו סידותיו בהלכה עתך זה סדר מועד ששם שמירת זמנים ושבתות וימים טובים, וזמן זה סדר גשמים: שצריך חוסף: שלא ישלום בו יצר דעה, ישועות זה סדר נדיקן שרדין בני אדם ונשלין מוח ונותנין לוח ומשיעו מיד ובולטין, מ"א חסון סדר גשמים לשון אהמנה סודי ויקי ייה ליד גברי ליכ. חי ביב וחלח, שהיין לו בנים ונחלין'. במוף כרבי (מ"י) ר נתן אוטר הפח תרוחק עת לעשות לה' מ"י התקינו שיהא אדם שואל לחבירו בשם כמו שאמר (וח ב' ר) ה' עמכם, ה עמך (שמעי ה' יכ) וזה התקון הוא שלום עליכם ושלום משמותיו של הקב"ה שנוי

בכח
הדרכות

מחנה פרק שביעי בבא קמא 158 ע"ט

בבא קמא פרק שביעי ע"ט
אמר רבי אלעזר יאמר שותקנו שיהא אדם שואל שלום חברו בשם אמתו רבנן) אם אתה רואה שארץ חסון ונטשך והלות אל תאמר שזו התקנה היתה בימות הראשונים וכעת מלכותם עכשיו אנהו נבזים וכשהוקן הדבר אין אנו מאמינים הייבין בתקנה זו היו הכתובים בתחלה עינים אתה כל ברכה וברכה כדרך ה' אלהי ישראל מן העולם וכששמעו המינים אמרו אין עולם אלא אחר וכשדאו הכתובים שנשביל כן נתמטטה האמונה של עולם דבא התקינו שיהו אושרים מן העולם ועד העולם כלום מן העולם הזה ועד העולם דבא ובשביל כבוד המקום חסרו והתקין שיהיה וחסיסו ויצר העולם בריב דם בא לו כדן (ישעי מים עינים) איבעית איפא עת לעשות לה'
אמר רבי אלעזר יאמר שותקנו שיהא אדם שואל שלום חברו בשם אמתו רבנן) אם אתה רואה שארץ חסון ונטשך והלות אל תאמר שזו התקנה היתה בימות הראשונים וכעת מלכותם עכשיו אנהו נבזים וכשהוקן הדבר אין אנו מאמינים הייבין בתקנה זו היו הכתובים בתחלה עינים אתה כל ברכה וברכה כדרך ה' אלהי ישראל מן העולם וכששמעו המינים אמרו אין עולם אלא אחר וכשדאו הכתובים שנשביל כן נתמטטה האמונה של עולם דבא התקינו שיהו אושרים מן העולם ועד העולם כלום מן העולם הזה ועד העולם דבא ובשביל כבוד המקום חסרו והתקין שיהיה וחסיסו ויצר העולם בריב דם בא לו כדן (ישעי מים עינים) איבעית איפא עת לעשות לה'

ענת מל"ם וקפוע מן ענת מ"י זמן אמת) כפי במה שדליקין במה המכנה (שמע ליה) וזהו אמנות עתך (ישעי ליג) ה אמנות זה סדר דעים שבאמונה תלוי המעשה שיעשו סידותיו בהלכה עתך זה סדר מועד ששם שמירת זמנים ושבתות וימים טובים, וזמן זה סדר גשמים: שצריך חוסף: שלא ישלום בו יצר דעה, ישועות זה סדר נדיקן שרדין בני אדם ונשלין מוח ונותנין לוח ומשיעו מיד ובולטין, מ"א חסון סדר גשמים לשון אהמנה סודי ויקי ייה ליד גברי ליכ. חי ביב וחלח, שהיין לו בנים ונחלין'. במוף כרבי (מ"י) ר נתן אוטר הפח תרוחק עת לעשות לה' מ"י התקינו שיהא אדם שואל לחבירו בשם כמו שאמר (וח ב' ר) ה' עמכם, ה עמך (שמעי ה' יכ) וזה התקון הוא שלום עליכם ושלום משמותיו של הקב"ה שנוי
אמר רבי אלעזר יאמר שותקנו שיהא אדם שואל שלום חברו בשם אמתו רבנן) אם אתה רואה שארץ חסון ונטשך והלות אל תאמר שזו התקנה היתה בימות הראשונים וכעת מלכותם עכשיו אנהו נבזים וכשהוקן הדבר אין אנו מאמינים הייבין בתקנה זו היו הכתובים בתחלה עינים אתה כל ברכה וברכה כדרך ה' אלהי ישראל מן העולם וכששמעו המינים אמרו אין עולם אלא אחר וכשדאו הכתובים שנשביל כן נתמטטה האמונה של עולם דבא התקינו שיהו אושרים מן העולם ועד העולם כלום מן העולם הזה ועד העולם דבא ובשביל כבוד המקום חסרו והתקין שיהיה וחסיסו ויצר העולם בריב דם בא לו כדן (ישעי מים עינים) איבעית איפא עת לעשות לה'

אמר רבי אלעזר יאמר שותקנו שיהא אדם שואל שלום חברו בשם אמתו רבנן) אם אתה רואה שארץ חסון ונטשך והלות אל תאמר שזו התקנה היתה בימות הראשונים וכעת מלכותם עכשיו אנהו נבזים וכשהוקן הדבר אין אנו מאמינים הייבין בתקנה זו היו הכתובים בתחלה עינים אתה כל ברכה וברכה כדרך ה' אלהי ישראל מן העולם וכששמעו המינים אמרו אין עולם אלא אחר וכשדאו הכתובים שנשביל כן נתמטטה האמונה של עולם דבא התקינו שיהו אושרים מן העולם ועד העולם כלום מן העולם הזה ועד העולם דבא ובשביל כבוד המקום חסרו והתקין שיהיה וחסיסו ויצר העולם בריב דם בא לו כדן (ישעי מים עינים) איבעית איפא עת לעשות לה'

ענת מל"ם וקפוע מן ענת מ"י זמן אמת) כפי במה שדליקין במה המכנה (שמע ליה) וזהו אמנות עתך (ישעי ליג) ה אמנות זה סדר דעים שבאמונה תלוי המעשה שיעשו סידותיו בהלכה עתך זה סדר מועד ששם שמירת זמנים ושבתות וימים טובים, וזמן זה סדר גשמים: שצריך חוסף: שלא ישלום בו יצר דעה, ישועות זה סדר נדיקן שרדין בני אדם ונשלין מוח ונותנין לוח ומשיעו מיד ובולטין, מ"א חסון סדר גשמים לשון אהמנה סודי ויקי ייה ליד גברי ליכ. חי ביב וחלח, שהיין לו בנים ונחלין'. במוף כרבי (מ"י) ר נתן אוטר הפח תרוחק עת לעשות לה' מ"י התקינו שיהא אדם שואל לחבירו בשם כמו שאמר (וח ב' ר) ה' עמכם, ה עמך (שמעי ה' יכ) וזה התקון הוא שלום עליכם ושלום משמותיו של הקב"ה שנוי

לעולם מה שהן בן ששה... אומר רבי... כל המעשה...

א"ל נקמות ידנה אל נקמות ופירצ: העשא שקט הארץ השב נמול על-... א"ל נקמות ידנה אל נקמות ופירצ: העשא שקט הארץ השב נמול על-...

צד

תחתיו

הנכם שלמים את סומנך אל עשם: ונמ אגני אעשה בחמה לא תחוס... א"ל נקמות ידנה אל נקמות ופירצ: העשא שקט הארץ השב נמול על-...

י"ו ס"א

ETERNAL IN MEMORY OF THE MARTYRS OF CRISTIANIAN EUROPE

by Rabbi Shlomo Halberstam, 73, Babover Rav

רוח צדיק Remember, please, and Lament, O all of Israel,
 Let your voices be heard on high.

For Germany has destroyed our people, striking stormy days of the World War;
 with killings, horrible and cruel, with starvation and thirst.
 For all generations, do not forget,
 until you will surely witness the ultimate consolation.

Remember! their screams and their weeping as they were
 tightly packed and huddled into the train's fearful cars.
 Like sheep to the slaughter they were led to be
 hatched in the crematorium ovens.

May the sound of their pleading cries be eternally remembered,
 by the One Who dwells in the Heavens.
 When they proclaimed, 'Shema Yisroel'
 they offered up their lives to the Lord of lords.

Roche! Yeshiva! and their students, and the
 multitudes of Yeshiva people were there.
 They surrounded them with brutal tortures,
 and they slaughtered them with light-headed arrogance.

The blood of tender babies cries out to You from the earth, [singing:]
 Exact vengeance for the children and the women;
 let no being and escape afoot!

For the burning of thousands of study halls and synagogues,
 and for myriad of Torah scrolls and their students,
 we shall lament with wailing and screaming wailers.
 They set God's sanctuaries aflame, they ignited them,
 and our eyes witnessed this.

Let those who fit the five suffer restriction;
 may God judge the corpse-filled nations.
 Cry out loud, O Heaven and earth, for the thousands of cities, citadels of Torah,
 the halls and houses of our traditions,
 for righteous scholars, elders, pious chasidim,
 all those who shared with a faith so pure.

From the day we were called from our homeland,
 there was never an annihilation as extensive as this.

Be compassionate with our remnant; look down upon us, please, from Heaven,
 at the fleshly example of the martyrs, ten times as many as those who left Egypt.
 Rebuild our holy Temple, and provide us with double consolation,
 Eretz shalom, and bring us back to Zion and Jerusalem.

Should we witness the tragedy of Christian Europe,
 and it is noted in every congregation,
 when the Rav says aloud the prayer to be
 said by the Hebrew and by the Christian alike,
 of Adam, he graciously extended. Then he ut-
 tered why he had written it. For years I had
 intended to separate my grief over my personal loss
 and that of the Jewish people, to a special Shema, but I
 realized I felt that to make a distinction between
 the two was to see the Jewish people as a
 separate entity, who were with Jewish traditions,
 Orthodox, Sephardic, Hassidic, he was a source of
 Sabbath-day joy and honor, the spiritual father
 of the Jewish people, the father of the Jewish people.

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה

הנה נלחמנו והקדשנו של חיינו אחרת
 כפי שיש לנו משהו טוב וטוב וטוב
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה
 וכל מה שיש לנו הוא רק זה